

DANSK ØKONOMI

SEPTEMBER 1979

Konjunkturtendenserne
i udlandet

Dansk økonomi i 1979-80 og de
nærmest følgende år

DET ØKONOMISKE RÅD
FORMANDSKABET

KØBENHAVN 1979

FORMANDSKABETS REDEGØRELSE

1. Det realøkonomiske grundlag for de kommende måneders økonomisk-politiske afgørelser. 18. december 1962. Foreligger kun stencileret.
2. Hovedtendenser i indkomstudviklingen for de vigtigste samfundsgrupper 1955-62. 25. februar 1963. 2,50 kr.
3. Den økonomiske situation. 16. september 1963. Foreligger kun stencileret.
4. Strukturproblemer i dansk landbrug. Maj 1964. 4 kr. (udsolgt).
5. Indkomstramme og indkomststatistik. November 1964. 4 kr.
6. Bygge- og boligpolitikken. Juni 1965. 4,50 kr. (udsolgt).
7. Den økonomiske udvikling i 1965. 4,50 kr. (udsolgt).
8. Bidrag til belysning af formueudviklingen i Danmark i de senere år. August 1966. Genoptrykt 1973. 12 kr.
9. Konjunktursituation, indkomstpolitik og indkomststatistik. September og december 1966. 8,50 kr. (udsolgt).
10. Konjunktursituationen i efteråret 1967. September 1967. 8 kr.
11. Den personlige indkomstfordeling og indkomstudjævningen over de offentlige finanser. November 1967. Genoptrykt 1971. 10 kr.
12. Dansk økonomi i efteråret 1968. (Herunder en særlig landbrugsredegørelse). September 1968. 9 kr. (udsolgt).
13. Indkomststatistik 1968. December 1968. 9 kr. (udsolgt).
14. Konjunkturudsigterne for 1969. April 1969. Foreligger kun stencileret.
15. Danmarks internationale konkurrenceevne. Maj 1969. 9 kr. (udsolgt).
16. Dansk økonomi i efteråret 1969. September 1969. 10 kr. (udsolgt).
17. Boligmarkedet og boligbyggeriet. Maj 1970. 12 kr.
18. Dansk økonomi i efteråret 1970. September 1970. 10 kr.
19. Dansk økonomi, foråret 1971. April 1971. 10 kr.
20. Markedsperspektiver og strukturproblemer. Oktober 1971. 15 kr.
21. Dansk økonomi, foråret 1972. Den økonomiske situation. Livsindkomstberegninger. Marts 1972. 12 kr. (udsolgt).
22. Økonomisk demokrati i samfundsøkonomisk belysning. November 1972. 12 kr.
23. Dansk økonomi, foråret 1973. Den økonomiske situation. Måling af finanspolitikens virkninger. Maj 1973. 12 kr.
24. Dansk økonomi, efteråret 1973. Den økonomiske situation. Korttids- og langtidsvirkninger af ændringer i finanspolitikken. Inflationsproblemet. December 1973. 12 kr.
25. Dansk økonomi, februar 1974. Økonomiske problemer efter oliekrisen. Virkninger af foreslåede økonomiske indgreb. Februar 1974. 5 kr.
26. Dansk økonomi, september 1974. 10 kr.
27. Dansk økonomi, maj 1975. 12 kr.
28. Dansk økonomi, september 1975. 10 kr. (udsolgt).

(Fortsættes på omslagets 3. side)

DANSK ØKONOMI
SEPTEMBER 1979

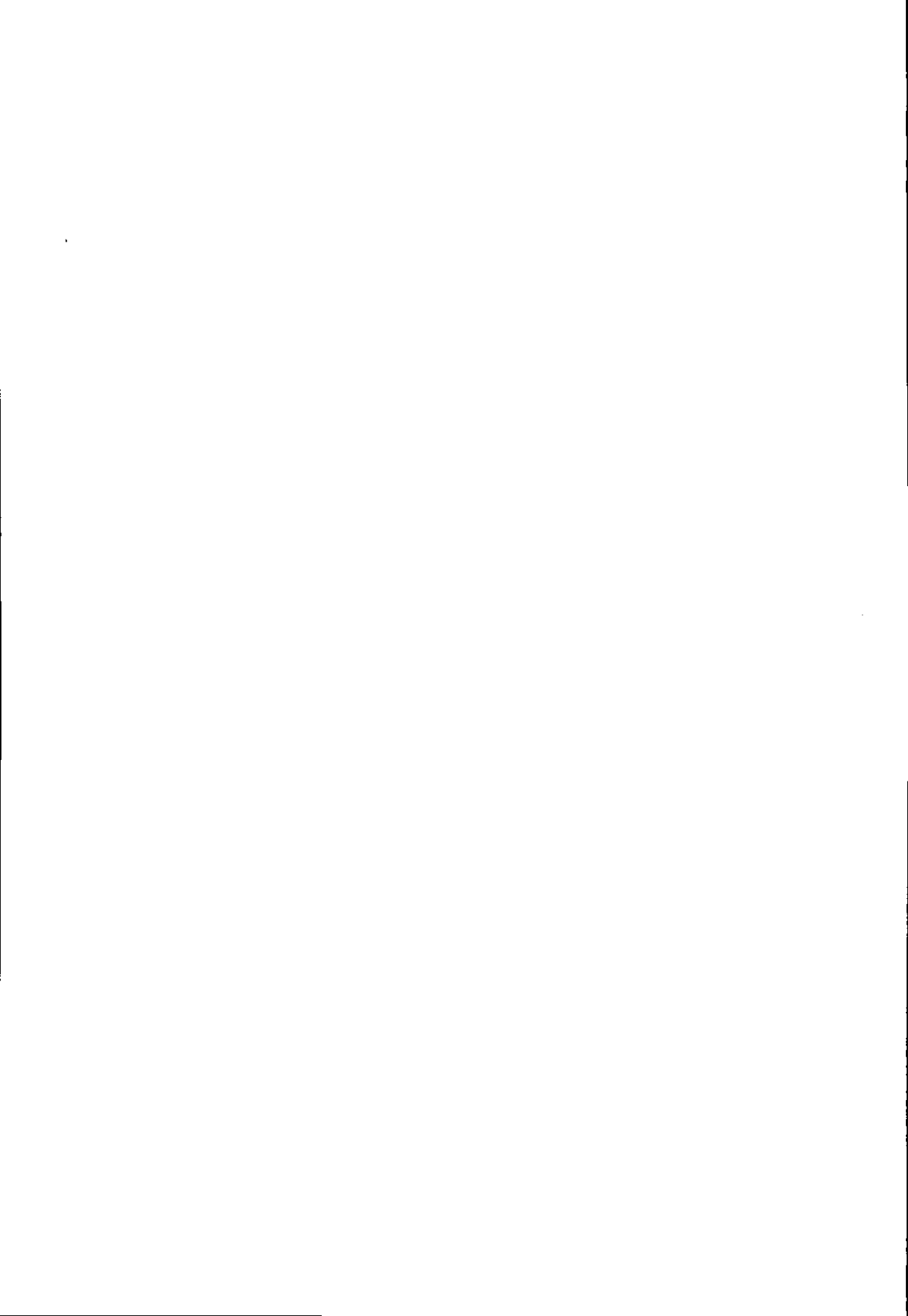

DET ØKONOMISKE RÅD
Formandskabet

DANSK ØKONOMI

SEPTEMBER 1979

DIREKTORATET FOR STATENS INDKØB
København, oktober 1979

Indhold

	<i>Fremsendelsesskrivelse til regeringen</i>	7
	<i>Resumé</i>	11
Kapitel I	<i>Konjunkturtendenserne i udlandet</i>	13
	Indledning	13
	Virkningerne af olieprisforhøjelserne	15
	Inflationen i OECD-landene	20
	Betalingsbalanceudvikling, valutaforhold og renteforhold	21
	Sammenfatning af hovedtendenserne	22
	Nærmere om udviklingen i udvalgte lande	23
Kapitel II	<i>Dansk økonomi i 1979-80 og de nærmest følgende år</i>	29
	Indledning	29
	De vigtigste ændringer i vurderingsgrundlaget	29
	Forløbet i 1979-80	32
	Udviklingen på lidt længere sigt	38
	Sammenfatning af konjunkturudsigterne	41
	Bilagstabeller	45
	Bilag til kapitel II: Udviklingen i betalingsbalanceunderskuddet i fremskrivningsperioden	50

Til regeringen

Nærværende redegørelse, der alene indeholder en ajourført konjunkturvurdering, blev drøftet på et møde i Det økonomiske Råd den 4. oktober 1979.

De forværrede udsigter for betalingsbalancen og beskæftigelsen i forhold til formandskabets sidste konjunkturvurdering fra maj 1979 hænger især sammen med de større olieprisstigninger og den yderligere afsvækkelse af de internationale konjunkturer.

Diskussionen om konjunkturerne indledtes af formandskabet med nogle sammenlignende bemærkninger om den tilsvarende konjunkturbedømmelse, der netop var blevet offentliggjort i Finansredegørelsen fra Budgetdepartementet. I denne fremskrivning tegnes et billede af balanceproblemerne i dansk økonomi, der for 1980 er næsten sammenfaldende med formandskabets vurdering. Også for det mellemlange sigt er der god overensstemmelse med hensyn til vurderingen af balanceproblemet samlede størrelse, men som følge af mindre forskelle i beregningsforudsætningerne når Budgetdepartementet frem til en lidt anden sammensætning af uligevægten i dansk økonomi, med en lavere stigning i betalingsbalanceunderskuddet, men til gengæld en noget større stigning i ledigheden.

Disse forskelle kan i det væsentlige tilskrives, at der til grund for Budgetdepartementets fremskrivning ligger en lidt mere optimistisk vurdering af eksportfremgangen og af produktivitetsstigningen pr. mand. Hertil kommer – som en forskel af en noget anden karakter – at der i Budgetdepartementets fremskrivning er indlagt en noget strammere finanspolitik (dvs. en lidt anden definition af begrebet uændret politik), hvilket i sig selv forskyder fordelingen af den fremtidige uligevægt fra betalingsbalanceunderskud til ledighed.

I betragtning af den usikkerhed, der knytter sig til fremskrivninger af denne karakter, er der dog ikke tale om forskelle, der

giver anledning til forskellige konklusioner med hensyn til størrelsesordenen af den fundamentale mangel på balance, som præger dansk økonomi også på længere sigt.

Der var på mødet bred enighed om, at der måtte konstateres en skærpelse af balanceproblemerne og af behovet for en sanering, ligesom formandskabet blev støttet i det synspunkt, at forudsætningerne for fremskrivningen meget vel kunne vise sig at være for optimistiske.

En stor del af diskussionen om indgreb, der kunne vende udviklingen, foregik med henvisning til den foregående redegørelse fra formandskabet (maj 1979).

Fra erhvervs- og arbejdsgiverside blev det fremhævet, at en justering af det danske omkostningsniveau i forhold til udlandets må anses for at være en grundforudsætning for den nødvendige fremgang i betalingsbalanceerhvervene. Industrirådets repræsentant pegede i denne forbindelse på de norske erfaringer med pris- og lønstop.

Også muligheden for en mere selektivt betonet politik blev berørt. Fra landbrugets side blev det i den forbindelse anført, at man ikke blot måtte se på omkostningssiden, men også på afsætningsmulighederne. Og det blev fremhævet, at landbrugseksporten var karakteriseret ved en relativ stor sikkerhed for afsætningen. I diskussionen om en ekspansionspolitik for betalingsbalanceerhvervene fandt industrien anledning til at nævne – som det i øvrigt er blevet fremhævet af flere rådsmedlemmer i den mere omfattende diskussion af disse spørgsmål på det foregående rådsmøde – at der var alvorlige risikomomenter ved en tilskuds politik, herunder at en sådan politik kunne blive en undskyldning for at udskyde langsigtede og nødvendige indgreb overfor de fundamentale problemer, og at en eventuel tilskuds politik i hvert fald måtte omfatte samtlige betalingsbalanceerhverv.

Fra lønmodtagerside blev redegørelsen opfattet som et regnestykke, der alene belyste, hvor galt det ville gå uden ændringer i den økonomiske politik. En omlægning af den økonomiske politik måtte omfatte ændringer i skattesystemet og indgreb overfor arbejdsfrie indkomster i form af kapitalgevinster o.lign.

I en drøftelse af sammenhængen mellem de grønne kurser, der anvendes i EF's landbrugsordninger, og valutakurserne i øvrigt, blev det fra landbrugets side anført, at der næppe vil være mulighed for at forhandle sig til store ændringer i kursen for den grønne krone. Det ville derfor være meget problematisk at forsøge at opnå en dansk konkurrenceevneforbedring gennem en

stor kronekursnedskrivning. Fra formandskabet blev det anført, at selv om det givetvis ville være vanskeligt umiddelbart at få accepteret store ændringer af den grønne krone, udelukker dette næppe større ændringer på længere sigt.

I forlængelse heraf blev de problemer, der tegner sig for dansk økonomi, fra fagøkonomisk side i rådet fremstillet som en klemme mellem to hensyn, der indsnævrer spillerummet for den økonomiske politik: På den ene side hensynet til de udenlandske långivere, som næppe vil kunne acceptere det stærkt stigende betalingsbalanceunderskud. På den anden side en voksende uvilje hos de fortsat beskæftigede mod den tiltagende forsørgelsesbyrde over for de arbejdsløse og det deraf følgende pres på den disponible realløn. Hvis man fortsætter med at begrænse betalingsbalanceunderskuddet ved yderligere finanspolitiske stramninger, risikerer man, at lønmodtagerne gør »oprør« mod nedgangen i reallønnen. Dette vil kunne blokere f.eks. devalueringsløsninger, der i sig selv (overgangsvis) bevirker yderligere nedgang i de beskæftigedes disponible realindkomst.

Blandt de mere strukturelt betonedede problemer, der blev berørt på mødet, kan endvidere nævnes det såkaldte paradoksproblem, dvs. den samtidige forekomst af høj ledighed og arbejdskraftmangel. Efter Arbejdsgiverforeningens opfattelse indebærer denne situation bl.a., at en generel ekspansionspolitik i højere grad ville resultere i lønglidning end i beskæftigelsesfremgang, og dermed blot forstærke problemerne.

Endelig blev også spørgsmålet om teknologisk arbejdsløshed draget frem, idet man fra lønmodtagerside understregede behovet for analyser på dette område.

København den 8. oktober 1979

Lars Mathiessen

J. Vibe-Pedersen

Hans E. Zeuthen

Resumé

Olieprisstigningerne og stramningen af den økonomiske politik i OECD-landene har endnu en gang ført til en kraftig skærpelse af de ydre vilkår for den økonomiske udvikling i Danmark. Ikke alene er der sket en markant bytteforholdsforringelse. Der sker også en afmatning af de i forvejen ret svage internationale konjunkturer. Dette bevirker at vi ikke kan forvente at bevare den hidtidige ekspansion i den danske eksport af varer og tjenester. Den hidtidige eksportstigning, der altså nu må forventes afdæmpet, har i sig selv været utilstrækkelig, og den er naturligvis specielt utilstrækkelig i en situation, hvor der er behov for at opveje et bytteforholdstab.

For 1979 vil resultatet af forringelsen især vise sig som en forøgelse af betalingsbalanceunderskuddet. Dette må på nuværende tidspunkt skønnes at blive på omkring 14 milliarder kroner på trods af den væsentlige stramning af finanspolitikken, der skete ved juni-forliget.

Denne stramning har sammen med olieprisstigningerne bevirket et fald i husholdningernes disponible realindkomster, hvad der igen trækker forbruget nedad. Dette bidrager naturligvis til at reducere importen, men lægger samtidig en yderligere dæmper på produktion og beskæftigelse ud over, hvad der følger af den internationale konjunkturafmatning. I samme retning virker det forhøjede renteniveau.

Virkingen på beskæftigelsen vil dog først for alvor blive følelig i vintermånederne og igennem det videre forløb i 1980.

Mød uændret økonomisk politik må der for hele 1980 forventes et ledighedsniveau på op imod 200.000 heltids-arbejdsløse – en stigning på 40.000 i forhold til indeværende år.

For 1980 må man regne med stort set uændret betalingsbalanceunderskud i forhold til 1979. På lidt længere sigt kommer uligevægtstendenserne i den danske økonomi derimod ved uændret

økonomisk politik først og fremmest til udtryk gennem en yderligere stærk forøgelse af betalingsbalanceunderskuddet, medens arbejdsløsheden snarere skulle tage lidt af.

De ændrede udenrigsøkonomiske vilkår og den stærkt stigende rentebyrde på udlandsgælden fører med de antagelser om den økonomiske politik m.v. der ligger til grund for beregningerne, til et årligt betalingsbalanceunderskud på over 25 milliarder kroner i 1983. Arbejdsløsheden kulminerer ifølge disse beregninger med noget over 200.000 personer i 1981, hvorefter den gradvis reduceres til omkring samme niveau som i 1978.

Fordelingen af uligevægten på betalingsbalanceunderskud og beskæftigelse afhænger imidlertid helt af de antagelser, man gør om den fremtidige udvikling i penge- og finanspolitikken. Afgørende er, at der heller ikke på længere sigt tegner sig nogen forbedring af det samlede balanceproblem ved given konkurrenceevne og med den udvikling, der må forudses i de internationale konjunkturer.

De skøn over udlandskonjunkturen, der ligger til grund for fremskrivningerne, er lidt mere pessimistiske end de fleste andre nu foreliggende skøn, og mange vil måske finde dem for pessimistiske. Det må imidlertid tages i betragtning, at den umiddelbare depressive konjunkturvirkning af de nuværende olieprisforhøjelser kan anslås til mellem halvdelen og to tredjedele af virkningen under den første oliekrise.

Sammenlignet med forløbet i midten af 1970'erne, hvor der skete en egentlig international konjunkturedgang, ligger vurderingen alt i alt snarere på den optimistiske side. Krisen i forbindelse med den første olieprisomvæltning forværredes ganske vist gennem den internationalt førte politik, hvor man reagerede på olieprisstigningerne med forstærket stramning. Som diskuteres i redegørelsen kan man imidlertid ikke udelukke, at der sker tilsvarende stramninger som reaktion på de nuværende olieprisstigninger. I så fald vil konjunkturudviklingen tegne sig klart mørkere end forudsat i redegørelsen.

Selv med en mere optimistisk vurdering af de fremtidige internationale konjunkturer indebærer den internationale økonomiske udvikling, der har fundet sted i 1979, en klar forværring af de danske økonomiske balanceproblemer. Herved er en løsning af disse problemer blevet endnu mere påkrævet.

I*

Konjunkturtendenserne i udlandet

Indledning

*Forstærket
international
konjunkturafdæmpning*

1. Den forværring af det internationale konjunkturklime, der er under udvikling, ser ud til at blive endnu mere udpræget, end det blev antaget i formandskabets redegørelse fra foråret 1979. Efter flere år med relativt stærk opgang befinder U.S.A. sig nu på grænsen mellem stagnation og direkte tilbageslag og således, at det i øjeblikket - men måske dog kun kortvarigt - er de direkte nedgangstendenser, der har overtaget. I Vesteuropa, der kom relativt sent med i opsvinget, har dette til gengæld holdt sig igennem den forløbne del af 1979. Men også her er der nu ved at være tegn på en konjunkturdæmpning. Der kan for Vesteuropa under et næppe regnes med mere end et par procents vækst fra 1979 til 1980, og konjunkturerne i Vesteuropa tegner herved ikke til at blive meget bedre end i U.S.A., hvor der fra 1979 til 1980 formentlig kun kan ventes en vækst på omkring een procent. For Japan er konjunkturbilledet lysere. Her skulle der kunne regnes med en vækst på 4-5 pct. i 1980, men også dette repræsenterer en afdæmpning.

*Ikke kun en
oliekrise*

2. De særdeles kraftige olieprisstigninger spiller som nærmere diskuteret nedenfor en dominerende rolle for den forringelse, der er sket eller er ved at ske i konjunktursituationen. Men tilbageslaget skyldes ikke kun olieprisstigningen som sådan. Ligesom i 1974-75 hænger udviklingen også sammen med at den økonomiske politik i OECD-landene nu virker konjunkturdæmpende eller i det mindste ikke konjunkturstimulerende som tidligere. Denne omlægning, der ikke mindst er kommet til udtryk gennem en restriktiv pengepolitik, derunder kraftige renteforhøjel-

* Kapitlet er færdigredigeret d. 27. september 1979

ser, er sket som reaktion på en udtalt forstærkelse af det internationale inflationspres, opstået allerede før den nye olieprisomvæltning satte ind, men naturligvis væsentligt forstærket gennem denne.

*En modgående
tendens opad:
tilløb til en
investeringskonjunktur*

3. Over for de stærke tendenser til konjunkturdæmpning har der dog stået en modgående tendens, idet der både i den senere del af 1978 og i den forløbne del af 1979 har været mange tegn på, at der var ved at udvikle sig en investeringskonjunktur, hvor udviklingen i de erhvervsmæssige investeringer blev det ledende element i et fortsat opsving. Specielt i Vesttyskland har der været et tydeligt opsving i erhvervsinvesteringerne, men også i U.S.A. har investeringsaktiviteten vist en fortsat ret betydelig stigning på trods af den afdæmpede udvikling i den øvrige indenlandske efterspørgsel. Udviklingen menes navnlig forklaret ved forbedret kapacitetsudnyttelse i virksomhederne og i hvert fald i 1978 tillige en god indtjeningsituation for disse. Investeringsudviklingen tolkes i konjunkturvurderingerne for både U.S.A. og Vesttyskland således, at investeringsaktiviteten i den senere tid ikke længere har været så stærkt centreret om rationaliseringsinvesteringer som tidligere. Der menes således at have været klarere tegn end tidligere på, at der tillige er foretaget investeringer med henblik på udvidelse af produktionskapaciteten.

*Denne tendens nu
ved at blive
bremset*

4. En udvikling, hvorunder investeringsaktiviteten kunne blive det ledende element i konjunkturopgangen, har ofte været efterlyst i de senere år, fordi det kunne være med til at holde opsvinget i gang (gøre konjunktoren »selvbærende»), når den støtte ebbede ud, som i en periode er blevet ydet til konjunkturerne gennem en konjunkturstimulerende økonomisk politik. Med de meget kraftige konjunkturdæmpende tendenser, der nu udgår fra især olieprisforhøjelserne, men også fra den økonomiske politik, vil opsvinget i investeringerne givetvis blive bremset kraftigt. Med de sammenhænge, der normalt gør sig gældende mellem investeringsudvikling og udviklingen i samlet »endelig» afsætning, kunne der måske endda være grund til at regne med et direkte fald i de faste erhvervsinvesteringer i den kommende tid, noget der igen kunne fremkalde en selvforstærkende nedgangsproces.

I de vækstsøn der er nævnt ovenfor, er der set bort fra denne mulighed for et investeringsfald og en kumulativ samlet konjunkturedgang. Men der foreligger bestemt en risiko i så hense-

ende. Sammen med risikoen for yderligere olieprisforhøjelser og for en yderligere forcering af opbremsningen via den økonomiske politik peger dette i retning af, at de her præsenterede skøn for den kommende tids internationale økonomiske udvikling - omend langt fra lyse i sig selv - nok snarere er på den optimistiske end på den pessimistiske side.

Påvirkningen via finanspolitikken

5. Det er som berørt især rente- og kreditpolitikken, der internationalt er undergået en markant stramning i den forløbne del af 1979. Om finanspolitikken gælder det tilsyneladende, at der som hovedregel ikke har været ført så skarp en restriktionskurs som på det pengepolitiske område. Den finanspolitiske situation er karakteriseret ved, at de positivt konjunkturstimulerende foranstaltninger, der blev iværksat i 1977-78 blandt andet i medfør af aftalerne på de internationale topmøder, nu er ved at løbe ud uden at de afløses af ny stimulanspolitik -skønt konjunktursituationen nok kunne tale for det. Der sker herved en tilbagevenden til en tilbageholdende udgiftspolitik, og samtidig indebærer det øgede inflationspres en automatisk skærpelse af indkomstbeskættningen i de fleste lande.

Virkninger af olieprisforhøjelserne

Bytteforholdsforringelsen - en varig virkning?

6. Den nye olieprisforhøjelse indebærer (ligesom den første), en forringelse af de olieimporterende landes bytteforhold over for de olieeksporterende lande: en olieimport af given størrelse må betales med en større eksportmængde end tidligere. Efter den første olieprisomvæltning genvandt køberlandene ganske vist efterhånden en del af bytteforholdstabet i takt med at olieprisstigningerne »aflejrede» sig i forstærket inflation, som igen påvirkede deres eksportpriser i opadgående retning. Der skete altså gradvis påny en vis reduktion af realprisen for olie, hvad også kursfaldet for dollar bidrog til. De nyeste erfaringer tyder imidlertid ikke på, at OPEC igen skulle være villig til at affinde sig med en sådan udvikling. En direkte konjunkturedgang i køberlandene af en vis styrke og varighed kunne måske få realprisen for olie til at give efter, idet der i så fald må ventes fald også i olieforbruget. Men bortset herfra kan der næppe ventes tendenser til et fald i realprisen for råolie.

Konjunkturvirkningen i OECD-landene

7. Hvis OPEC-landene umiddelbart anvendte samtlige deres merindtægter til køb af varer og tjenester fra de olieimporterende

lande ville olieprisforhøjelsen ikke medføre en reduktion af den samlede efterspørgsel globalt set, og der ville heller ikke nødvendigvis ske noget fald i produktion og beskæftigelse i olieeksportlandene, hvis den nødvendige omlægning af produktionen fra forbrug til eksport kunne ske gnidningsløst. Der ville i så fald heller ikke blive tale om betalingsbalanceforværring for disse lande.

Som bekendt tager det imidlertid tid, inden olielandene omsætter deres stærkt øgede indtægter i en forøget import. I mellemtiden vil der globalt være sket et efterspørgselsbortfald, som dæmper produktion og beskæftigelse i de olieeksportende lande og herigennem forøger disse landes realindkomsttab ud over det, der følger af bytteforholdsforringelsen. Denne kontraktive effekt manifesterer sig ved, at der i køberlandene som følge af olieprisstigningerne bliver mindre tilovers til køb af indenlandsk producerede varer og tjenester, uden at det i første omgang fuldt ud opvejes af en ekspansiv virkning hidrørende fra øget eksport til olielandene.

*Kontraktions-
virkningen nu
sammenlignet med
1974-75*

8. Olieprisstigningerne lægger med andre ord i sig selv et tryk på konjunkturudviklingen i industrilandene. Man må regne med, at dette tryk eller »stød» nedad på konjunkturerne er af ganske betragtelig størrelse. Råoliepriserne ligger nu omkring 60 pct. over gennemsnittet for 1978. Beregnet på årsbasis betyder det en forøgelse af olielandenes salgsindtægter, der kan anslås til 70-75 milliarder dollars. Det er et beløb af nogenlunde samme absolutte størrelse som efter den første olieprisomvæltning. Tager man hensyn til den i mellemtiden skete pris- og realvækst i køberlandene, kan det »stød», de nye olieprisstigninger umiddelbart giver til konjunkturerne, groft anslås til mellem halvdelen og to trediedele af, hvad det var i 1974/75.

Det var dog karakteristisk for den første olieprisomvæltning, at dens automatiske efterspørgsels- og produktionsdæmpende virkninger gradvist blev overvundet (hurtigere end man dengang troede det muligt), idet OPEC-landene viste sig i stand til i løbet af en 4-5-årig periode at omsætte de stærkt øgede indtægter i en forøgelse af importen, og derved så at sige »absorbere» de øgede indtægter. En tilsvarende udvikling må også forventes efter de nye olieprisforhøjelser, men det er naturligvis vanskeligt at vurdere, hvor hurtigt det vil ske denne gang. Der gør sig her modstridende tendenser gældende. På den ene side en i mange henseender bedre »modtagekapacitet» i OPEC-landene, ved en trods alt

(relativt set) mindre indtægtsforhøjelse og samtidig et udbudsmønster i industrilandene, der nu er bedre afstemt med OPEC-landenes behov. Dette sæt af tendenser skulle i forening trække i retning af, at de konjunkturdæmpende (og betalingsbalanceforværende) virkninger af olieforhøjelserne nu bliver mere kortvarige end under den første oliekrise.

Heroverfor står imidlertid, at såvel økonomiske som politiske hensyn må antages at lægge en dæmper på den takt, hvori OPEC-landene ønsker at ekspandere og omstille deres økonomier. Blandt de økonomiske hensyn kan specielt nævnes, at en fremskyndet ekspansion i OPEC-landene kan støde på interne ressourcebegrænsninger (arbejdskraftmangel), som også kan udløse en øget inflationsfare.

Virkningerne for de ikke-olieproducerende udviklingslande og de videre virkninger heraf for industrilandene

9. Et fælles træk for både den første og den anden olieprisomvæltning er, at prisændringerne får særlig følelige virkninger i de ikke-olieproducerende udviklingslande. På den ene side har disse lande et stort importbehov, også med hensyn til olie, og påvirkes derfor føleligt af prisstigningerne. På den anden side bliver de let klemte på deres eksportindtægter, dels som følge af afsætningsvanskeligheder på grund af det ledsagende konjunkturtilbageslag i industrilandene, dels også som følge af risikoen for tilbageslag i råvarepriserne (i hvert fald med hensyn til den reale prisudvikling).

Under den første oliekrise opretholdt og forøgede de ikke-olieproducerende udviklingslande deres import fra industrilandene på trods af disse problemer, idet de finansierede den deraf følgende stærke betalingsbalanceforringelse ved øget international låntagning - herunder udstrakt låntagning på den private del af det internationale penge- og kapitalmarked (og dermed i betydelig udstrækning indirekte fra OPEC-landene). De bidrog herved også væsentligt til, at konjunkturerne i industrilandene ikke gik endnu stærkere tilbage. I den nuværende situation, hvor mange af udviklingslandene befinder sig i en meget sårbar position, og hvor de kan få svært ved at skaffe sig yderligere lån, kan der derimod være grund til at tro, at nogle af disse lande kan blive tvunget ind på en importbegrænsningspolitik med deraf følgende negative virkninger for industrilandene.

Ydre påvirkning og indre effekt

10. Foran er diskuteret styrken i den negative ydre påvirkning af industrilandenenes konjunktur, som udløses af olieprisstigninger-

ne. Bedømmelsen kan som anført kun ske med en betydelig usikkerhed, men der er dog alt i alt ikke tvivl om, at den negative påvirkning er af en anseelig styrke.

Samtidig er der dog også en del der tyder på at den styrke, hvormed dette ydre stød eller chok forplanter sig videre i den interne økonomi i industrilandene, bliver mindre denne gang end under den første oliekrise. Den nuværende konjunktursituation i industrilandene er formentlig noget mere robust over for ydre påvirkninger end i den daværende situation, hvor tilbagegangen skete fra et højt opdrevet konjunkturniveau. Det spiller også ind at de nuværende konjunkturtendenser i de forskellige lande ikke er så synkroniserede som dengang. Endelig kan der være grund til at nævne, at skønt investeringsaktiviteten har været ret kraftigt stigende i en del lande i den senere tid, tegner investeringerne sig efter de foregående års stagnation i dag for en mindre del af den samlede økonomiske aktivitet end dengang. Et tilbageslag i investeringerne vil derfor heller ikke virke ind med samme styrke som under den første oliekrise.

Ved en sammenligning med forløbet i 1974/75 må man også være opmærksom på den forskel, der er med hensyn til lagerudviklingens indflydelse på konjunkturerne. - Den første oliekrise udløste omfattende »hamstringskøb», ikke alene af olie, men på en lang række mere eller mindre energirelaterede områder. Dette var med til at holde konjunkturerne oppe langt ind i 1974. Derefter bidrog afviklingen af de overnormale lagre imidlertid til at gøre tilbageslaget endnu kraftigere. Bortset fra olie synes der ikke i den nuværende situation at have været tale om lignende hamstringeffekter. Dette bevirker, at påvirkningen af konjunkturerne fra lagerudviklingen denne gang bliver mindre end i 1974-75, omend der også i den nuværende situation på nogle punkter gør sig beslægtede tendenser gældende.

Det er næppe heller sandsynligt, at der kommer tilsvarende kraftige forsigtighedsreaktioner i det private forbrug som i midten af 1970'erne, hvor usikkerhed om beskæftigelsen i mange lande gav anledning til markante stigninger i husholdningernes opsparelskvote med negative konjunkturimpulser til følge.

*En speciel side af
oliepris-
stigningerne:
Stigningerne for
raffinerede produkter*

11. Den internationale omfordeling af indkomst, der er sat i gang med olieprisstigningerne, har i den forløbne del af 1979 ikke kun bestået i en omfordeling fra olieimporterende til olieeksporterende lande. Det har været et bemærkelsesværdigt træk i udviklingen i 1979, at priserne på raffinerede olieprodukter pro-

centvis er steget stærkere end råoliepriserne på trods af, at der i produktpriserne indgår andre omkostningselementer end råolien omkostningselementer der ikke kan antages at være steget tilnærmelsesvis så stærkt som råolien, hvorfor man umiddelbart kunne have forventet en væsentlig mere afdæmpet prisudvikling for de raffinerede produkter.

Der kan være mange årsager til, at der først i den senere tid har været tegn på en sådan mere afdæmpet prisudvikling for de raffinerede produkter, men tværtimod gennem længere tid skete en forstærket prisstigning for disse produkter. Det må blandt andet tages i betragtning, at raffinaderiernes indtjening i 1978 synes at have været relativt dårlig. Udover den begrundelse for øgede dækningsbidrag til raffinaderierne, der ligger heri, kan der også peges på, at de forhøjede råoliepriser har stillet stærkt øgede finansieringskrav til olieselskaberne til finansiering af den øgede råolieregning i den relativt lange tid, der går til transport af råolien og til raffinering og den videre distribution af produkterne.

Set fra et konjunkturmæssigt synspunkt er det specielt interessante ikke årsagerne til prisudviklingen. Det der især har relevans ud fra dette udgangspunkt er, at prisstigningerne på raffinerede produkter fører til en international indkomstfordeling (til fordel for olieselskaber m.v.), der har lignende virkninger på produktion og beskæftigelse som råolieprisstigninger, så længe olieselskabernes merindtjening ikke har omsat sig i øget investeringsaktivitet m.v.¹ Derimod er der, set for OECD-området under eet, ikke de samme betalingsbalancevirkninger heraf som for råolieprisstigningernes vedkommende.

I øvrigt er der nu ved at være tegn på en normalisering af prisrelationerne.

*Faren for
yderligere
stramninger af den
økonomiske politik*

12. I den belysning, der foran er givet af olieprisstigningernes konjunkturdæmpende virkninger, er der ikke taget hensyn til, at disse prisstigninger yderligere kunne tænkes at udløse stramninger af den økonomiske politik i industrilandene. Risikoen herfor forekommer måske ikke særlig nærliggende i betragtning af, at der allerede føres en meget stram politik i de fleste lande, og at arbejdsløsheden i mange lande må ventes at stige stærkt i løbet af

1. Jævnfør eksempelvis også det vesttyske konjunkturinstitut IFO's månedshæfte for juli 1979.

1980. Imidlertid har man endnu ikke set de fulde inflations- og betalingsbalancevirkninger af olieprisstigningerne. Med den afgørende vægt, der i mange lande lægges både på inflationsbekæmpelsen og på at undgå en forringet betalingsbalancestilling, kan man næppe se bort fra, at der kan være en risiko for, at OECD-landene forstærker deres økonomiske opbremsningspolitik som reaktion på olieprisstigningerne.

Inflationen i OECD-landene

*Generelt øgede
inflationsten-
denser, men med
stærk landeva-
riation*

13. Som tidligere nævnt var inflationen i OECD-landene i tiltagende allerede før olieprisstigningerne, som forstærker inflationspresset væsentligt.

Med hensyn til den internationale løn- og prisudvikling er det et nyt træk, at U.S.A. har bevæget sig op på et inflationsniveau på over 10 procent, målt ved forbrugerprisstigningerne, mod 6-7 pct. årligt i tiden indtil 1978. Dette spring i inflationsraten har været en væsentlig faktor bag faldet i dollarkursen frem til slutningen af 1978 og påny i den seneste tid. Det har ligeledes medvirket til, at det amerikanske renteniveau nu er kommet meget højt op, jfr. i øvrigt nedenfor.

For det samlede OECD-område er der udsigt til en gennemsnitlig forbrugerprisstigning på ca. 10 pct. fra 1978 til 1979 og antagelig nogenlunde det samme fra 1979 til 1980. Til sammenligning var prisstigningen knap 8 pct. fra 1977 til 1978. I gennemsnit for årene 1967-1977 var stigningen i OECD på 7,4 pct. p.a.

I Tyskland, Japan, Beneluxlandene samt (i kraft af løn- og prisstoppet) Norge ligger prisstigningerne i 1979 kun på ca. det halve af OECD-gennemsnittet, altså omkring 5 pct. Schweiz og Østrig ligger lavere endnu. Sverige omkring 7 pct. I England og Italien ligger prisstigningerne omvendt væsentligt over det internationale gennemsnit. For England regnes med 13-14 pct. prisstigning i hvert af årene 1979 og 1980, for Italien med omkring 15 pct.

*En pris-løn-
pris-spiral?*

14. Styrken i de fremtidige inflationstendenser vil i væsentlig grad blive bestemt af, om olieprisstigningerne udløser en pris-løn-pris-spiral. OECD har beregnet den direkte virkning på OECD-landenes prisniveau under eet pr. 10 procents olieprisforhøjelse (plus afledede prisstigninger på anden energi) til ca. 1/2 procent, men cirka det dobbelte hvis der sker kompensatoriske

pengeindkomststigninger, svarende til erfaringerne fra de senere år.

Imidlertid må der nok regnes med ret betydelige forskelle fra land til land med hensyn til de videre inflationsimpulser, olieprisstigningerne giver anledning til. Det er åbenbart, at disse forskelle kan medføre skærpede økonomiske vanskeligheder - dog beroende på den samtidige udvikling i valutakurserne - i de lande, der som Danmark står i risiko for at komme til at ligge i den øvre del af inflationsspekteret.

*Næppe varigt
internationalt
tendensskift til
stærkere infla-
tion*

15. I forbindelse med omtalen af den internationale prisudvikling skal til sidst nævnes, at man næppe skal regne med, at den tilbagevenden der er sket til en højere international prisstigningstakt er udtryk for et varigt tendensskifte. I Tyskland, som Danmark er særlig nært økonomisk forbundet med, kan den forstærkede prisstigning (til en takt på for tiden 5-6 pct. p.a.) for eksempel ret præcist henføres til en række særfaktorer, herunder foruden olie- og råvareprisstigningen ikke mindst det forhold at der en overgang har været tale om en afvigelse fra DM's langsigtede opgangstendens, således at DM-kursen i en periode var vigende. Foreliggende prognoser regner med aftagende prisstigningstakt i de kommende år både i U.S.A. og Tyskland.

Betalingsbalanceudvikling, valutaforhold og renteforhold

*Trods oliepris-
stigningerne
formentlig en
bedre betalings-
balanceligevægt
mellem hoved-
valutaområderne*

16. Trods den øgede globale uligevægt vis-a-vis OPEC-landene er der måske udsigt til en mere balanceret betalingsbalanceudvikling imellem hovedvalutaområderne inden for OECD (dollarzone, DM-zone og Yen-zone). U.S.A. vil, i kraft af forbedret konkurrenceevne som følge af dollarkursfaldet og fordi det tidligere end andre lande er kommet ind i en konjunkturafmatning, få reduceret sit underskud stærkt i 1979 og måske få det vendt til overskud i 1980. Japan og Vesttyskland skulle omvendt i de nærmeste år få deres overskud kraftigt reduceret og måske få dem vendt til underskud.

*Udviklingen på
valutamarkederne*

Disse betalingsbalancetendenser manifesterede sig i årets første halvdel også i valutakursudviklingen, hvor dollaren genvandt en del af det, den var faldet med i 1978, medens pundet steg kraftigt, samtidig med at især Yen, men også Schweizerfrancs og i nogen grad EMS-valutaerne faldt. Siden i sommer har

de indtil da ellers ret rolige valutaforhold imidlertid været afløst af ny og i den seneste tid stærk valutauro, hvorunder dollar og senest også pundet igen er faldet i forhold til Yen og EMS-valutaerne.

Renteoptrapningen

I betragtning af betalingsbalancetendenserne er det et spørgsmål, om ikke den seneste tids nye stærke fald i dollarkursen er udtryk for en overreaktion, så meget mere som det også er et væsentligt nyt træk i udviklingen, at der er større tilbøjelighed end tidligere til at bruge rentedifferencer til forsvar for de bestående valutakurser. I sammenhæng hermed er der sket en international renteoptrapning, der blandt andet synes at kunne føres tilbage til skærpelsen af rente- og likviditetspolitikken i Tyskland og reaktionen herpå i form af renteforhøjelser i andre EMS-lande samt ikke mindst U.S.A.

Sammenfatning af hovedtendenserne: Væksten i OECD og vigtige enkeltlande.

17. I tabel I.1 er den foran givne vurdering af hovedtendenserne i den internationale konjunkturudvikling sammenfattet i væksts-køn dels for hele OECD dels for udvalgte lande 1979 og 1980. Til sammenligning er vist udviklingen i 1977 og 1978.

De anførte væksts-køn for 1979 og 1980 er lagt til grund for de i kapitel II indeholdte beregninger vedrørende den danske eksportudvikling i 1979 og 1980.

Vægtet med danske eksportvægte resulterer skønnene for de enkelte lande i en samlet vækst i vore aftagerlande fra 1978 til 1979 af samme størrelse som året før, nemlig ca. 3 procent, hvorimod der fra 1979 til 1980 sker et fald til $2\frac{1}{4}$ procent. Sammenvejet med de forskellige landes andel af OECD-områdets samlede nationalprodukt bliver der allerede i år tale om et væsentligt fald i OECD-væksten: fra 3,7 procent i 1978 til $2\frac{3}{4}$ procent i 1979 og med et yderligere fald til 2 procent i 1980.

Kapitel II indeholder også beregninger over den økonomiske udvikling i Danmark i de efterfølgende år til og med 1983. Man har for denne periode ikke noget grundlag for at udarbejde væksts-køn for enkeltlande i OECD. Analysen i kapitel II bygger her alene på en forudsat, gennemsnitlig vækstprocent for hele OECD-området. Det er herom antaget, at der ganske vist fortsat vil blive tale om en svag økonomisk udvikling, men at den nuværende deceleration dog ikke vil fortsætte, efter at de nye

Tabel I. 1. Væksten i bruttonationalproduktet i nogle OECD-lande.

	1977	1978	1979	1980
			pct.	
OECD gnsn.	3.7	3.7	2 3/4	2
OECD vægtet efter dansk industrieksport	1.5	3.0	3	2 1/4
Heraf:				
USA	4.9	4.0	1½	1
Japan	5.4	5.6	5½	4½
Vesttyskland	2.6	3.4	3 3/4	2½
England	2.0	3.2	½	0
Sverige	-2.1	2.8	4½	3
Norge	3.6	3.5	2	3

Kilde: Nationale statistikker og egne skøn.

olieprisstigninger er slået fuldt igennem i 1980. Der er regnet med en OECD-vækst på 2½ procent fra 1980 til 1981 og 3 procent for hvert af de to efterfølgende år.

Nærmere om udviklingen i udvalgte lande

U.S.A. 18. Et dominerende træk i den amerikanske økonomiske udvikling er som tidligere nævnt det spring, der er sket i prisstigningstakten fra omkring 6-7 procent til nu over 10 procent om året. Lønudviklingen i U.S.A. har i den senere tid ligget i underkanten af den forstærkede prisstigningstakt. Forholdet mellem løn- og prisudviklingen, der blandt andet hænger sammen med den yderst svage og i perioder endog negative produktivitetsudvikling, har således lagt et pres på husholdningernes realindkomster og herved medvirket til, at forbruget (sammen med boligbyggeri og lagerudvikling) har trukket den samlede økonomi nedad¹.

Samtidig har inflationspresset og en ændret holdning med

1. Der kan herunder være særlig grund til at nævne, at der er sket en abrupt nedgang både i salget af nye amerikanske biler og i brugtbilhandelen i sammenhæng med et meget tydeligt skift i forbrugernes præferencer over til mindre og mere energi-økonomiske, importerede biler. Specielt for biler, men også for varige forbrugsgoder i almindelighed, er der aktuelt sket en stor utilsigtet lagerdannelse.

hensyn til forsvar af dollarkursen ført til en økonomisk-politisk omorientering, der har forstærket disse bremsetendenser i den reale økonomi. Først og fremmest er der sket en kraftig rentestigning og en skærpelse af pengepolitikken i øvrigt. Finanspolitisk er der sket en opbremsning af de offentlige udgifter, og en længe planlagt skattelettelse blev udskudt til begyndelsen af i år og dens omfang reduceret. En forhøjelse af afgifterne til de sociale sikringsordninger skulle træde i kraft i 1981, men bliver måske udskudt af konjunkturmæssige årsager. Nogle konjunkturvurderinger bygger på en forudsætning om hurtige og betydelige yderligere skattelettelser, idet dette anses for helt nødvendigt hvis et mere varigt tilbageslag skal undgås. Endnu er der imidlertid ingen tegn på, at en sådan politik vil blive iværksat.

Forbedringen af den amerikanske betalingsbalance har sammen med en fortsat relativt stærk vækst i erhvervenes faste bruttoinvesteringer været de vigtigste positive elementer i den amerikanske konjunkturudvikling. Betalingsbalanceudviklingen hænger som tidligere berørt sammen med konkurrenceevneforbedringen som følge af dollarfaldet og med faseforskydningen i konjunkturudvikling mellem U.S.A. på den ene side, Europa og Japan på den anden side. Det umiddelbart overraskende høje investeringsniveau hænger bl.a. sammen med skattesubsidiering af investeringerne, en relativt høj kapacitetsudnyttelse og en god indtjeningsituation i virksomhederne.

Medens det - fra amerikansk udgangspunkt - positive bidrag til konjunkturerne fra udenrigsøkonomien ventes at vare ved, må den fremtidige investeringsudvikling ventes svækket som resultat af udviklingen i den indenlandske afsætning. Det kan også få betydning for investeringsudviklingen, at lønningerne formentlig for en tid må forventes at stige stærkere end priserne som en forsinket effekt af den hidtidige prisudvikling. På den anden side vil en sådan udvikling bidrage til at styrke forbruget.

Alt i alt er det den fremherskende vurdering i U.S.A., at det nuværende direkte fald i produktionen kun bliver af nogle få kvartalers varighed, hvorefter amerikansk økonomi igen vil bevæge sig op på positive, men fortsat svage vækstrater.

Som resultat af den økonomiske udvikling ventes der i den kommende tid en betydelig stigning i arbejdsløsheden, der ellers var blevet nedbragt væsentligt. Selv med reduceret arbejdsstyrkevækst og meget svag produktivitetsstigning synes der i løbet af 1980 meget vel at kunne blive tale om en stigning i ledigheden fra

de nuværende ca. 5½ procent af arbejdsstyrken til omkring 7 procent.

England 19. Udviklingen i England er præget af den markante omlægning af den økonomiske politik, der skete efter regeringsskiftet i foråret. Der er gennemført en kraftig stramning såvel af finanspolitikken som af pengepolitikken, samtidig med at indkomstpolitikken formelt er blevet skrinlagt. Den finanspolitiske stramning er især kommet i stand gennem beskæring af de offentlige udgifter, idet de samtidige ændringer i skatte- og afgiftspolitikken (reducerede indkomstskatter, forhøjede afgifter) stort set antages at være neutrale med hensyn til udviklingen i den samlede efterspørgsel.

Sigtet med ændringen i den generelle økonomiske politik er dels et mere langtidspræget - at give incitamentet til øget produktion og arbejdsindsats og øget opsparing, specielt gennem sænkede marginalskatter - dels i endnu højere grad end allerede sket i de foregående år at forskyde vægten i inflationsbekæmpelsen over på en stram efterspørgselsstyring og reduceret arbejdskraftefterspørgsel. Medens vurderingen af langtidsvirkningerne er stærkt varierende, er der udbredt enighed om, at kortidsvirkningerne er depressive. Den økonomiske vækst, der i 1978 blev på godt 3 procent, må i øjeblikket antages at være negativ og vil antagelig være det langt ind i 1980. Forbruget synes dog at være i en fortsat stigning, ikke mindst forårsaget af en forøget lønstigningstakt.

Den formelle opgivelse af indkomstpolitikken betyder som anført langt fra, at der nu bliver lagt mindre vægt på inflationsbekæmpelsen. Det modsatte er snarere tilfældet, men målet søges opnået ved andre midler, herunder opretholdelse af snævre rammer for pengeforsyningen og villighed fra statsmagtens side til i hvert fald overgangsvis at acceptere en formentlig betydelig stigning i ledigheden.

Tyskland 20. I Tyskland har konjunkturbilledet i den forløbne del af 1979 som nævnt været lyst, med bl.a. et betydeligt indslag af en investeringskonjunktur og herved elementer af en »selvbærende» opgang. Beskæftigelsen har været stigende og arbejdsløsheden faldende (fra 4.4 procent af arbejdsstyrken 1978 til under 4 procent i år). Den økonomiske vækst fra første halvår 1978 til første halvår 1979 er opgjort til godt 4 procent. Da vejrmæssige forhold i årets

første måneder påvirkede produktionen i nedadgående retning, synes den »underliggende» vækstrate i produktionen i første halvår at have været større end 4 procent. Selv med denne underliggende styrke er økonomien dog følsom for indgreb og for påvirkninger udefra, og der synes ikke at være tvivl om, at konjunkturkurven også i Vesttyskland nu er ved at »flade ud» under den kombinerede virkning af den interne stramning af både finans- og (især) pengepolitikken, olieprisstigningerne og den internationale konjunkturudvikling. Det er imidlertid vanskeligt at vurdere tidsprofilen i dette forløb.

Blandt forhold, der trækker i retning af, at der allerede er sket eller er ved at ske en udfladning af konjunkturkurven, kan især nævnes, at olieprisstigningerne i Vesttyskland er slået hurtigt og stærkt igennem i husholdningernes realindkomster, hvilket resulterer i en hurtigere forbrugsdæmpning end i lande hvor man har indeksering m.v. af lønninger og overførselsindkomster. Momsforhøjelsen fra 12 til 13 procent fra årets midte virker i samme retning. Heroverfor står som nævnt en stærk investeringskonjunktur, i hvilken forbindelse der er grund til at nævne, at virksomhedernes indtjeningsmæssige stilling fortsat er god. I byggeindustrien råder der fortsat et egentligt, omend aftagende efterspørgselspres.

Hovedvægten i prisstabiliseringspolitikken ligger som tidligere nævnt på en meget stram pengepolitik. I forbindelse hermed er det et vigtigt selvstændigt mål for finanspolitikken at få reduceret det offentlige budgetunderskud, som man har næret megen betænkelighed ved, ikke mindst ud fra pengepolitiske synspunkter.

Konjunkturudviklingen og den forudgående stigning i DM-kursen har i den forløbne del af 1979 ført til en stærk mængdemæssig stigning i den vesttyske import væsentlig stærkere end stigningen i eksporten. Sammen med olieprisudviklingen vil dette give anledning til et betydeligt fald i Tysklands betalingsbalanceoverskud i 1979. Der kan endda blive tale om et underskud. Den ændrede tendens vil rimeligvis holde sig også i 1980, men et varigt omslag på den vesttyske betalingsbalance er der næppe tale om. Det forhold, at vesttysk økonomi modsat mange andre reagerer på bl.a. olieprischocket med hurtig real-løntilpasning og kun svag inflationsforstærkelse taler for, at ændringen af betalingsbalancestillingen kun bliver temporær.

Sverige 21. Den konjunkturopgang, der - sammenhængende med den internationale opgang - blev indledt i Sverige i 1978 efter en

nedadgående tilpasning af de svenske relative priser og omkostninger gennem en vellykket devalueringspolitik, holder sig endnu med en betydelig styrke. Konjunktoren har overgangsvist været yderligere forstærket gennem en speciel international efterspørgselsopgang med hensyn til skovbrugsprodukter. Efter knap 3 procents vækst fra 1977 til 1978 ventes der en stigning i bruttonationalproduktet på 4½ procent fra 1978 til 1979. Tidligere forventninger om en fortsat meget positiv udvikling i 1980 er imidlertid nu i færd med at blive nedjusteret under indtryk af dels olieprisudviklingen og den internationale konjunkturudvikling i almindelighed, dels betalingsbalanceforværring og i visse dele af økonomien arbejdskraftmangel efter den hastige stigning i først eksportefterspørgselen og siden den indenlandske efterspørgsel.

Der synes at være udsigt til en finanspolitisk stramning, motiveret af både statsfinansielle og betalingsbalancemæssige hensyn. Det har i diskussionen om svensk økonomisk politik også været nævnt, at en beskæring af de meget hurtigt voksende udgifter til subsidier til både erhvervene og boligbyggeriet var nødvendig. En sådan eventuel beskæring må umiddelbart ventes at få en produktionsdæmpende virkning. Endelig synes det som om den nævnte specielt kraftige stigning i efterspørgselen efter skovbrugsprodukter nu er afløst af en modsat rettet tendens.

Alt i alt er der således også i Sverige udsigt til aftagende vækstrate i økonomien. I det efterfølgende afsnit om Danmark er der for Sveriges vedkommende taget udgangspunkt i en forudsætning om 3 procents vækst fra 1979 til 1980.

Norge 22. I Norge har konjunkturudviklingen som resultat af den indenlandske opbremsningspolitik nu i længere tid været præget af kun svag vækst i den indenlandske efterspørgsel, bortset fra olie- og gasudvindingen, hvorimod eksportefterspørgselen har vist kraftig opgang siden begyndelse af 1978. Norsk industri har herunder, efter at have tabt markedsandele gennem flere år, haft markedsandelsgevinster i 1978-79. Værdien af den »traditionelle» vareeksport (eksporten eksklusive råolie og naturgas samt skibe og olieplatforme m.v.) viste for månederne januar-august 1979 en stigning på 27 procent i forhold til de samme måneder i 1978. Selv om dette tillige dækker over kraftige prisstigninger for eksporten er også mængdestigningen meget betydelig. Skønsmæssigt anslås den til omkring 15 procent. En del heraf har været eksport fra lager. Der er muligvis nu ved at være tegn på

en udfladning af stigningen i den traditionelle eksport. Den hidtidige stigning synes imidlertid sammen med den endnu stærkere stigning i olie- og gasindtægterne nu at få den virkning, at konjunktoren drejer opad også i andre dele af den norske økonomi. Specielt synes der nu at ske en stigning i investeringsefterspørgselen. Det private forbrug præges fortsat af en forholdsvis svag udvikling i husholdningernes realindkomster både som følge af lønstoppet og de stærkere prisstigninger udefra. Detailomsætningen synes dog stort set at have holdt sig på det niveau, det var nået op på i slutningen af 1978.

Modsat de fleste andre lande kan der ventes en tiltagende økonomiske vækst i Norge fra 1979 til 1980: formentlig fra omkring 2 procent i år til 3-3½ procent næste år. Trods det skærpede inflatoriske pres fra oliepriserne ser lønstoppet og stoppet for den interne prisudvikling ud til at holde nogenlunde. Der savnes dog stadig mere præcise oplysninger herom.

Arbejdsløshedsprocenten var i august i år 1,3 hvilket var det samme som i august 1978. Arbejdsløsheden har stort set været faldende i den forløbne del af 1979, også når man ser bort fra sæsonsvingninger.

II*

Dansk økonomi i 1979-80 og de nærmest følgende år

Indledning

1. Som diskuteret i det foregående kapitel tilfører det bedømmelsen af konjunkturudsigterne et særligt usikkerhedsmoment, at der internationalt kan tænkes gennemført en økonomisk strammingspolitik i kølvandet på den meget kraftige stigning i oliepriserne. Men selv uden yderligere økonomisk stramning i udlandet er de danske konjunkturudsigter dystre.

Arbejdsløshed og betalingsbalance

2. Hovedresultaterne er sammenfattet i figur II.1. Arbejdsløsheden vil ifølge beregningerne stige fra 1979-niveauet på 160.000 ledige til omkring 200.000 allerede fra 1980. Derimod vil betalingsbalanceunderskuddet, der nu må ventes at blive omkring 14 mia.kr. for indeværende år, antagelig være uændret eller lidt mindre i 1980, for så til gengæld at stige op til over 25 mia.kr. i løbende priser i 1983.

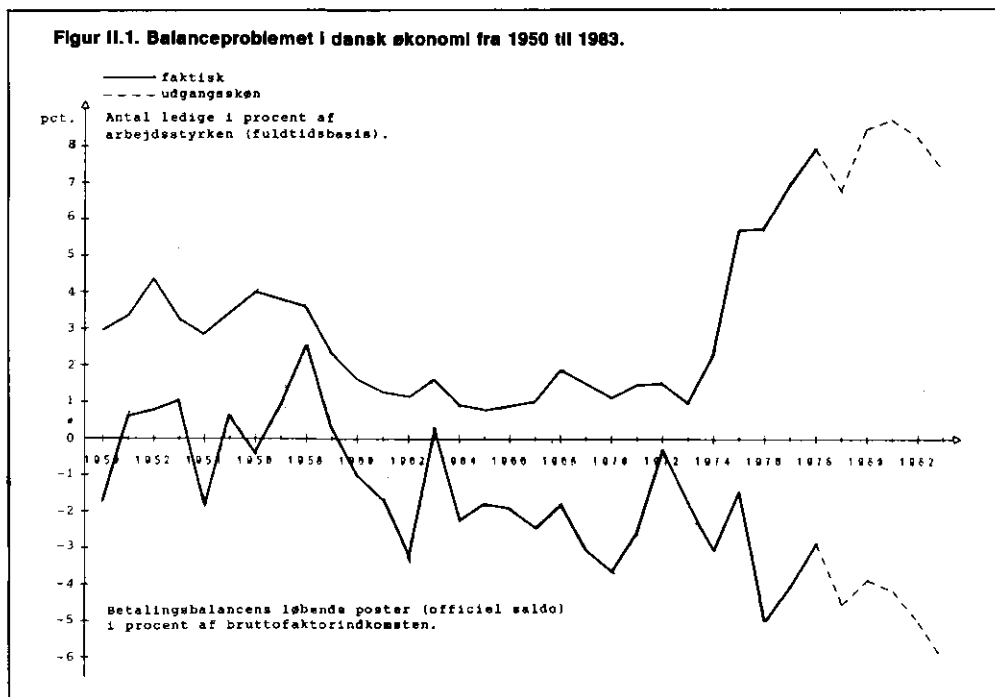
Dette skøn over udviklingen i ledighed og løbende betalingsbalanceunderskud - der for betalingsbalanceunderskuddets vedkommende tager sig lidt mindre dramatisk ud, når det som i figuren måles i forhold til produktionen - må naturligvis ses i sammenhæng med den sædvanlige beregningsmæssige forudsætning om uændret økonomisk politik i Danmark. En forudsætning der i lyset af resultaterne selvsagt må anses for at være urealistisk.

De vigtigste ændringer i vurderingsgrundlaget

3. I forhold til de forudsætninger, der lå til grund for maj-rapporten, er de mest markante ændringer den yderligere forhøjelse af oliepriserne, de økonomiske indgreb, der blev aftalt i juni, samt de svækkede udlandskonjunkturer.

* Kapitlet er færdigredigeret den 27. september 1979.

Figur II.1. Balanceproblemet i dansk økonomi fra 1950 til 1983.

Oliepriser 4. Det ligger til grund for nærværende fremskrivning, at olieimportpriserne i 1979 vil ligge 45-50 pct. over 1978-gennemsnittet, og i 1980 ca. 20 pct. over 1979-gennemsnittet. En væsentlig del af stigningen fra 1979 til 1980 er dog et resultat af den stigning, der allerede er sket i 1979. Derudover er der i disse skøn indregnet en vis yderligere forhøjelse af oliepriserne. Prisstigningerne har i den forløbne del af 1979 været særlig store på raffinerede produkter, jfr. kapitel I. Det forhold, at Danmark i høj grad importerer raffinerede produkter, er hovedforklaringen på, at olieprisstigningerne ventes at blive 45-50 pct. i Danmark fra 1978 til 1979 samtidig med, at den gennemsnitlige prisstigning for OECD-området kun andrager ca. 35 pct. - stort set svarende til prisstigningen for råolie. Den forudsatte prisstigning kan fremkomme ved forskellige antagelser om prisudviklingen for raffinerede produkter og råolie. Det er nok sandsynligt, at det fortrinsvis bliver råoliepriserne, der stiger fra 1979 til 1980.

For det mellemlange sigt er der (som i maj-rapporten) regnet med en fortsat forringelse af bytteforholdet, begrundet i merprisstigninger for energiimporten, og uanset at de øvrige råvare-

priser overgangsvist kan ventes at give noget efter som følge af det afdæmpede internationale konjunkturforløb.

Juni-forlig 5. Juni-forliget bestod af tre dele: Afgiftsforhøjelser, svarende til 4,6 mia.kr. årligt ved uændret aktivitet, besparelser på ca. 2,5 mia.kr., samt beskæftigelsesfremmende initiativer indenfor en ramme på 1,3 mia.kr. Nettoresultatet af forliget vil være en betalingsbalanceforbedring på bekostning af produktion og beskæftigelse, og det indgår således som en del af forklaringen på de ændrede skøn over udviklingen i 1979 og (især) 1980.

Hertil kommer iøvrigt, at kommuneskatterne nu må ventes at blive noget højere i 1980 end antaget i foråret, ligesom den automatiske stramning i skattesystemet forstærkes af det mere inflationære forløb, der nu må forudses.

Timeløn, årsløn og priser 6. Det mere inflationære forløb kan især tilskrives olieprisforhøjelserne. Også lønudviklingen i den forløbne del af 1979 synes at have været lidt kraftigere end ventet i foråret, specielt hvad angår funktionærlønningerne. De opjusterede løn- og prisskøn fremgår af tabel II.1. Disse skøn svarer til 5 dyrtidsportioner i 1980, således at januar-pristallet udløser 3 portioner, og juli-pristallet 2. Den procentvise stigning i lønningerne for offentligt ansatte vil også i indværende overenskomstperiode blive mindre end på det private arbejdsmarked.

De i tabellen anførte stigninger i timelønnen for arbejdere og funktionærer i den private sektor vedrører lønomkostningerne, og inkluderer derved den fulde stigning i feriepengesatsen pr. 1. september 1979. Det betyder, at de udbetalte årslønninger vil udvikle sig svagere og med en noget anden tidsprofil, således som det også er anført i tabel II.1.

Vedrørende perioden fra 1982 og frem skal det bemærkes, at der lige som i de senere års redegørelser rent beregningsmæssigt er forudsat en årlig arbejdstidsnedsættelse i den mellemfristede fremskrivning, svarende til en historisk konstateret langtidstendens. Det er ligeledes i overensstemmelse med de sædvanlige beregningsforudsætninger, at lønstigningerne efterhånden antages at komme ned på 8 % årligt omend det må erkendes, at dette efterhånden kan forekomme urealistisk lavt.

Tabel II.1. Løn- og prisudvikling i udgangsekønnen.

	1978	1979	1980	1981	1982	1983
<u>Timeløn</u>	-procentvis stigning i forhold til året før-					
1. Timeløn for arbejdere og funktionærer, ^{a)}	9.3	10½	11½	10	8	8
2. Timeløn for off. ansatte	7.0	7½	10½	10	8	8
<u>Årsløn</u>						
3. Udbetalt årsløn for arbejdere og funktionærer, ^{a)}	9	9½	9¾	10¼	7	7
4. Udbetalt årsløn for off. ansatte	6	7½	9½	8½	7	7
<u>Prisstigning, privat forbrug</u>						
5. Markedspriser, (inkl. afgifter)	9.0	10.9	10.0	5.7	4.3	4.7
6. Faktorpriser, (ekskl. afgifter)	6.6	8.9	9.5	6.1	4.6	5.0

Noter a) I private byerhverv.

Ann.: Stigningen i timeløn i private byerhverv angiver stigningen i lønomskostningerne, dvs. inkl. optjent ferie og gennemsnitlige dagpengeomskostninger.

Timelønsstigning for off. ansatte vedrører faktisk udbetalt løn pr. time.

Den udbetalte årsløn vedrører en fuldt beskæftiget, og inkluderer udbetalte i stedet for optjente feriepenge.

Forløbet i 1979-80

Lavere vækst

7. Udviklingen i den samlede produktion og efterpørgsel er belyst i tabel II.2. Skønnet over den mængdemæssige stigning i den samlede produktion i 1979 har måttet nedjusteres til 2,2 pct. og forløbet i 1980 vurderes endnu mere pessimistisk med en vækstrate på kun 0,3 pct. d.v.s. stort set stagnation. For den private sektor er der tale om et direkte fald i produktionen.

Øget skattetryk, fald i det private forbrug

8. Afgiftsforhøjelserne, der blev gennemført i juniforliget, forventes sammen med olieprisstigningerne, der først slår fuldt igennem i de indenlandske priser i løbet af efterårsmånederne, at lægge en så kraftig dæmper på det private forbrug i andet halvår 1979, at det for året som helhed kun vil vise en relativ lille vækst og i 1980 et egentligt reelt fald, nemlig -1,4 pct.

Bag dette ret kraftige tilbageslag i det private forbrug ligger udover afgiftsforhøjelserne en forøgelse af det direkte skattetryk.

Tabel II.2. Hovedposter i forsyningsbalancen 1978-80.

	Nationalregnskabs- tal			Realstigning fra året før		Prisstigning fra året før		Gnst. 1981- 1983	Gnst. 1981- 1983
	1978	1979	1980	1978	1979	1978	1979		
	mia.kr.			pct.		pct.			
1. Privat forbrug	166.9	185.7	201.3	-0.3	0.3	9.0	10.9	3.9	4.9
2. Nyt boligbyggeri	13.0	13.9	14.2	1.2	-4.5	9.0	12.2	1.5	6.3
3. Private nyinvesteringer	32.0	35.0	37.4	1.1	0.9	8.0	8.3	2.2	5.0
4. heraf byerhverv	23.4	25.3	26.8	-3.2	0.0	8.0	8.3	3.0	4.7
5. landbrug	8.6	9.7	10.6	15.0	3.5	8.0	8.4	0.0	5.9
6. Reparation og vedligeholdelse	24.4	27.2	30.6	1.4	2.1	9.0	9.2	4.0	6.7
7. Off. køb af varer og tjenester	93.4	105.9	119.0	4.0	5.0	7.7	8.0	3.0	7.1
8. Lager- og besætningsændringer	0.6	1.9	0.0						
9. Indenlandsk efterspørgsel (1+2+3+6+7+8)	330.3	369.6	402.5	1.0	2.0	8.5	9.7	3.7	5.8
10. Vareeksport (fob) i alt	69.4	78.8	88.5	4.5	6.2	3.5	6.9	5.0	5.0
11. heraf industrivarer	42.5	49.2	56.6	4.1	6.2	3.0	9.0	6.8	5.0
12. landbrugsvarer og konserver ^{a)}	21.2	22.8	24.6	11.2	5.5	3.3	2.0	2.3	4.7
13. skibe og fly	1.3	1.4	1.3	-41.0	-2.6	2.5	7.0	0.0	5.0
14. andre varer	4.4	5.4	6.0	2.8	12.0	9.8	10.0	0.0	6.7
15. Tjenesteeksport	27.6	29.9	33.2	4.9	-0.4	1.4	8.7	3.0	5.7
16. Samlet efterspørgsel (9+10+15)	427.3	478.3	524.2	1.8	2.5	7.2	9.2	3.9	5.6
17. Vareimport (cif) i alt	81.4	94.8	103.1	1.8	3.2	0.4	12.8	5.4	5.6
18. Tjenesteimport	16.9	19.0	21.2	3.4	4.6	3.5	8.0	4.1	5.5
19. Bruttonationalprodukt ^{b)} (16-17-18)	329.0	364.5	399.9	1.7	2.2	9.2	8.3	3.5	5.7
20. Nettoafgifter ^{b)}	45.7	54.1	59.1						
21. Bruttofaktorindkomst (19-20)	283.3	310.4	340.8						

Anm.: Ved sammenvejningen af de procentvise stigninger for enkeltposter er benyttet foregående års vægte. Eksport og import er opgjort på generalhandelsbasis.

a) Incl. eksportstøtte fra FEOGA

b) Definitionerne afviger fra Danmarks Statistiks nationalregnskab, hvor FEOGA-eksportstøtten modregnes under posten nettoafgifter. I nærværende opstilling er FEOGA-eksportstøtten indregnet i eksportværdien af landbrugsvarer.

Selvom udskrivningsprocenten for statsindkomsts-katten er forudsat uændret fra 1979 til 1980 øges det direkte skatte-tryk ad to veje. Dels forhøjes de amts- og primærkommunale beskatningsprocenter i 1980. (Konkret er der regnet med en stigning på gennemsnitligt 1,3 pct. til 25,5 pct.) Dels er der indbygget en automatisk stramning af indkomsts-katten i 1980. Reguleringen af personfradrag og intervalgrænser i skatteskalaen efter prisudviklingen sker med en vis forsinkelse. I forløbet fra 1979 til 1980, der er karakteriseret af tiltagende pris- og lønstigninger, skærpes progressionen i skattesystemet, idet reguleringen af skatteskalaen og personfradraget ikke straks følger med den øgede inflationstakt. Den automatiske finanspolitiske stramning, der på denne måde fremkommer, er af størrelsesordenen 1,8 mia. kr. i ekstra skattebetalinger i 1980. (Dette er beregnet på den måde, at hvis skatteskala og personfradrag blev reguleret med 10 pct. i 1980 svarende til den forventede prisstigning i stedet for den faktiske regulering med 5,5 pct. ville skattebetalingerne med uændrede indkomster blive omkring 1,8 mia.kr. lavere).

Mindre stigning i transfereringerne

9. Ud over den finanspolitiske stramning, der følger af satsforhøjelserne og den automatiske stramning gennem progressionsvirkningen er det på grundlag af de udtalelser, der er faldet herom, indarbejdet i udgangsskønnet, at en væsentlig del af de annoncerede besparelser på statsfinanserne på ialt 2,5 mia.kr. sker på overførselsindkomsterne fra det offentlige. Den stigning i transfereringerne, der ellers måtte påregnes, er således reduceret med 1,8 mia.kr., hvorefter de samlede transfereringer eksklusive arbejdsløshedsunderstøttelse er antaget at stige med 9,5 pct. fra 1979 til 1980, hvilket er mindre end stigningen i forbrugerpriserne. Da besparelserne aftalt mellem regeringspartierne ikke er specificerede, har de gjort antagelser i høj grad karakter af at være beregningsforudsætninger.

Boligbyggeriet

10. Også de øvrige dele af den indenlandske efterspørgsel forventes afsvækket yderligere fra 1979 til 1980. Således må der regnes med en nedgang i boliginvesteringerne. Påbegyndelserne af enfamiliehuse er faldet fra 1978 til 1979 og kan ventes at falde yderligere næste år bl.a. påvirket af rentestigningen og den stærkt afsvækkede vækst i de reale disponible indkomster. Antallet af påbegyndte lejligheder i både en- og flerfamiliehuse ventes at falde fra knap 31.000 til godt 28.000 i 1980. Som det gælder generelt for udgangsskønnet indgår der i vurderingen af

udviklingen i boligbyggeriet en antagelse om uændret økonomisk politik. Der er således ikke regnet med nogen ændring af de eksisterende regler for den skattemæssige behandling af renter og der er ej heller regnet med en forceret indsats i byfornyelse m.v.

Erhvervsmæssige investeringer

Også de erhvervsmæssige faste investeringer må forventes at falde som følge af afsvækkelsen af de øvrige dele af efterspørgslen. De faste investeringer i byerhvervene forventes således i 1980 at falde realt efter at have været nogenlunde konstante fra 1978 til 1979. Landbrugets investeringer er i de senere år steget betydeligt og ligger sandsynligvis fortsat på et meget højt niveau, som antages at ville holde sig ind i 1980, selv om det ikke kan udelukkes, at også denne del af de private erhvervsmæssige investeringer vil blive reduceret noget.

Dæmpet vækst i den offentlige efterspørgsel

11. Væksten i den offentlige sektors køb af varer og tjenester er i udgangsskønnet forudsat halveret regnet i faste priser fra 1979 til 1980 bl.a. under hensyntagen til de aftalte besparelser. Som omtalt ovenfor er det for beregningerne antaget, at hovedparten af de aftalte besparelser på 2,5 mia.kr. på statsfinanserne sker på det sociale område, og det er videre antaget, at den resterende del af besparelserne især sker på de offentlige investeringer. Loftet over stigningen i kommunernes udgifter trækker også i retning af at begrænse væksten i den offentlige sektors efterspørgsel, men i modsat retning trækker merudgifterne ifølge beskæftigelsesplanen. Det er konkret antaget, at de offentlige investeringer vil falde realt med 2-3 pct.

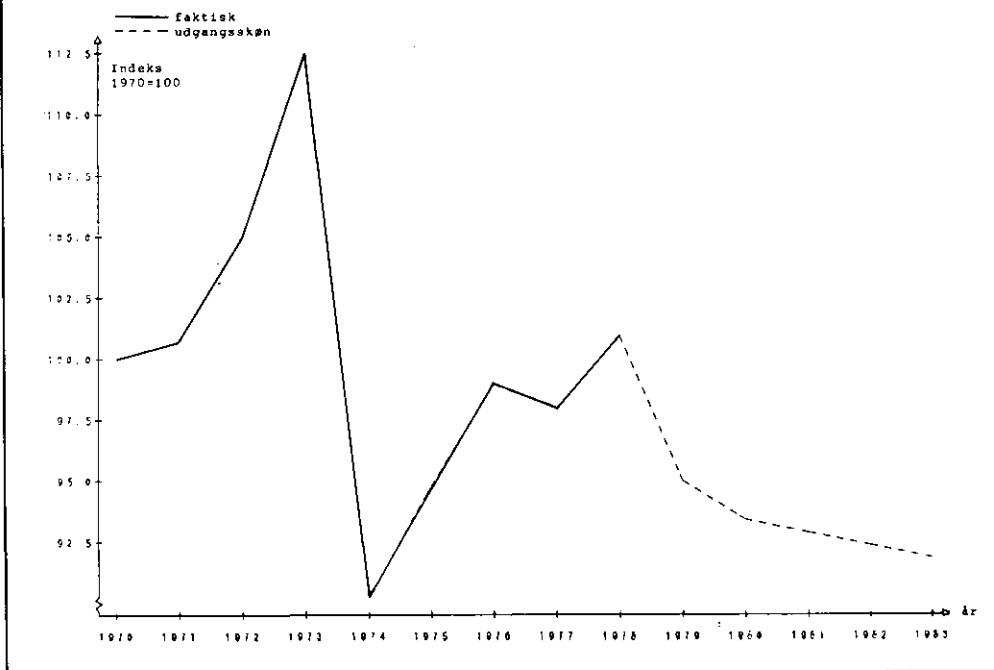
Fald i indenlandsk efterspørgsel

12. Den afdæmpede vækst i den offentlige sektors efterspørgsel sammen med det direkte fald i den private del af efterspørgselen bevirker, at udviklingen i den samlede indenlandske efterspørgsel vendes brat fra en moderat vækst på 2,0 pct. i 1979 til et fald på 0,9 pct. i 1980.

Eksport og import

13. Samtidig må der som følge af den afsvækkede internationale konjunkturudvikling regnes med en reduktion af stigningstakten i eksporten. Afsvækkelsen sætter sig stærkest igennem i 1980, men allerede for 1979 er der i forhold til tidligere skøn foretaget en nedjustering af væksten i industrieksporten. Den reale vækst i landbrugseksporten ventes ligeledes betydeligt afsvækket i 1980. Skønnet indebærer en fortsat vækst i eksporten af svinekød hvorimod det forventes, at eksporten af mejeriprodukter og ok-

Figur II.2. Bytteforholdet (varer, incl. FEOGA) i udgangskøbet.

sekød vil falde. Den svagere mængdemæssige udvikling i landbrugseksporten ventes at blive opvejet af større prisstigninger i 1980 end i 1979. Dels som følge af ændring af den grønne kronkurs, dels fordi det synes realistisk at antage, at der i EF's prisfastsættelser for 1980 vil blive givet i hvert fald delvis kompensati on for de stedfundne omkostningsstigninger, der bl.a. er påvirket af olieprisstigningerne.

Som følge af den afsvækkede vækst i den samlede efterspørgsel må der regnes med et mængdemæssigt fald i importen af både konkurrerende og ikke-konkurrerende varer. Især vil den reduktion af lageropbygningen, der må forudses i 1980, bevirke et særligt stærkt fald i importmængderne af ikke-konkurrerende varer.

Betalingsbalanceunderskuddet omtrent uændret fra 1979 til 1980

14. Der må ventes en fortsat forringelse af byttefordet fra 1979 til 1980, jfr. fig. II.2. På grund af bremsningen af den indenlandske efterspørgsel skulle handelsbalancen alligevel blive forbedret med ca. 1,5 mia.kr. og samtidig ventes overskuddet på tjenestebalancen øget med ca. 1,1 mia.kr. Det er bl.a. antaget, at faldet i den

Tabel II.3. Betalingsbalance 1978-83.

	1978	1979	1980	1981	1982	1983
	----- mia.kr. -----					
1. Handelsbalance incl. eksportstøtte fra FEOGA	-12.0	-16.0	-14.6	-15.2	-18.6	-23.4
2. Tjenestebalance	10.8	10.9	12.0	12.5	13.6	14.8
3. Renter og udbytter, nettoindtægt	-4.8	-6.2	-7.5	-9.3	-11.4	-13.8
4. Andre overførsler, nettoindtægt	-2.4	-3.1	-3.7	-4.2	-4.8	-5.5
5. Betalingsbalancens løbende poster, nationalregnskabsdefinition (1+2+3+4)	-8.5	-14.5	-13.8	-16.3	-21.3	-27.9
6. Overgang til officiel saldo ^{a)}	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9
7. Betalingsbalancens løbende poster (officiel saldo) (5+6)	-8.1	-14.0	-13.2	-15.6	-20.5	-27.0

Ann.: Forsyningsbalancen og den øverste del af betalingsbalancetabellen er opstillet excl. Færøerne og Grønland.

Tabellens tal er afrundede hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

a) Denne post indeholder dels en korrektion for ensidige kapitaloverførsler (gaver o. lign.), dels en korrektion vedr. Færøerne og Grønland, da den officielle betalingsbalancesaldo opstilles for hele riget.

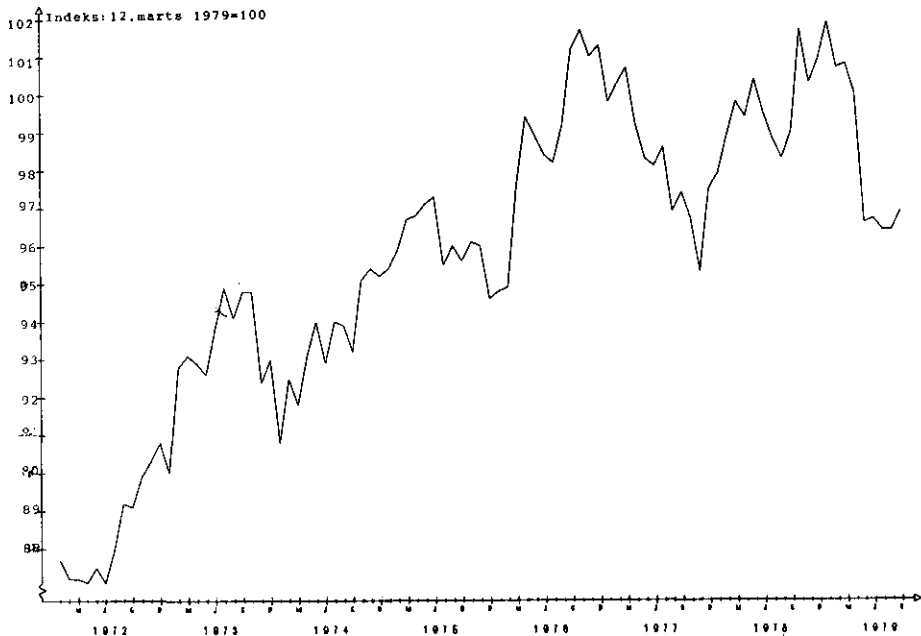
reale disponible indkomst vil lægge en dæmper på udlandsrejserne. Hovedparten af forbedringen af vare- og tjenestebalancen på ca. 2,6 mia.kr. opvejes imidlertid af den fortsatte vækst i rentebetalingerne til udlandet som følge af den stadige stigning i udlandsgælden. Alt i alt er der derfor i 1980 kun udsigt til en formindskelse af underskuddet på den samlede betalingsbalance med under 1 mia.kr., jfr. tabel II.3. Under hensyn til usikkerhedsmomenterne, må dette betegnes som stort set uændret i forhold til skønnet for 1979.

Som i tidligere redegørelser er det lagt til grund for fremskrivningen, at den effektive danske valutakurs vil være stort set uændret fremover. Dette vil formentlig forudsætte lejlighedsvise småjusteringer inden for EMS'en, i lighed med den i slutningen af september gennemførte tilpasning af valutakurserne, jfr. i øvrigt fig.II.3.

Beskæftigelse og arbejdsstyrke

15. Opbremsningen af den økonomiske aktivitet bevirker – under hensyntagen til produktivitetsudviklingen – et mindre fald i byerhvervenes beskæftigelse i 1979 og et forstærket fald i 1980 på omkring 45.000 personer på fuldtidsbasis. Væksten i antallet af offentligt ansatte må forventes nedbragt fra 1979 til 1980, men vil antalmæssigt fortsat være større end væksten i arbejdsstyrken. Nettoresultatet bliver alligevel en betydelig stigning i arbejdsløsheden. Der er forudsat en underliggende stigning i ar-

**Figur II.3. Udviklingen i den sammenvejede effektive kronkurs.
(Kursen for den sidste onsdag i måneden til og med 26. sept. 1979).**

Kilde: Danmarks Nationalbank. Tallene er udregnet som et vægtet gennemsnit af indeks for effektiv valutakurs målt på henholdsvis eksport og import. Disse indeks er beregnet på basis af de bilaterale handelsandele med 17 lande.

bedsstyrken nogenlunde svarende til tendensen i de senere år og korrigeret for virkningen af efterlønsordningen, jfr. tabel II.4.

Det er antaget, at ca. 35.000 personer er gået på efterløn i 1979, og at antallet af efterlønsmodtagere vil vokse med ca. 10.000 i 1980. Det må understreges, at vurderingen af udviklingen i den samlede arbejdsstyrke og beskæftigelse er behæftet med en betydelig usikkerhed.

Udviklingen på lidt længere sigt

16. Som det er nærmere diskuteret i kapitel I er der næppe nogen udsigt til en tilbagevenden til et mere normalt væksttempo i udlandet inden for de nærmest kommende år. For beregningerne er det derfor som nævnt antaget, at væksten i de for industrieksportens vigtigste aftagerlande fra 1980 til 1981 vil stige moderat til 2,5 pct. og yderligere til 3 pct. om året i de efterfølgende år.

Tabel II.4. Arbejdsstyrke, ledighed og betalingsbalanceunderskud m.v. i udgangsskønnet frem til 1983.

	1978	1979	1980	1981	1982	1983
	----- 1000 personer -----					
Befolkningsprognose, 15-74 årige ^{a)}	3717	3739	3761	3783	3804	3825
Erhvervsfrekvens og deltidskorrektion ^{b)}	.6229	.6198	.6214	.6244	.6273	.6303
Arbejdsstyrke på fuldtidsbasis	2315	2317	2337	2362	2386	2411
Registrerede ledige ialt på fuldtidsbasis ^{c)}	184	158	198	207	197	178
Beskæftigede ialt på fuldtidsbasis	2131	2160	2139	2156	2189	2233
heraf: Lønmodtagere i byerhverv	1133	1130	1085	1075	1086	1106
Offentligt ansatte	566	600	626	655	679	705
Selvstændige m.v. ^{d)}	432	430	428	426	424	422
	----- pct. over året før -----					
Produktivitetsstigninger i private byerhverv: Stigning i produktion pr. mand pr. år e)	1.7	2.4	2.1	3.8	3.5	2.6
"Balanceproblem"						
Ledighedsskøn, i 1000 pers.	184	158	198	207	197	178
i pct. af arbejdsstyrken	8.0	6.8	8.5	8.7	8.3	7.4
Betalingsbalanceunderskud, mia.kr.	-8.1	-14.0	-13.2	-15.6	-20.5	-27.0
i pct. af bruttofaktordindkomsten	2.9	4.5	3.9	4.2	5.0	6.0
i pct. af eksporten af varer og tjenester	8.3	12.9	10.8	11.6	13.9	16.7

Anm.: Tabellens tal er afrundede hvorfor sammenregning kan udvise små differencer.

- a) Danmarks Statistiks befolkningsprognose, ifølge Statistiske Undersøgelser nr. 36.
- b) Erhvervsfrekvenser m.v. er skønnet med udgangspunkt i Danmarks Statistiks beskæftigelsesundersøgelser. Faldet i erhvervsfrekvens fra 1978 til 1979 kan tilskrives efterlønsordningens effekt.
- c) Registrerede fuldtidsledige + ledige deltidsforsikrede med 1/2 vægt + ikke-forsikrede registreret via arbejdsformidlingen.
- d) Beskæftigede i landbruget, selvstændige og medhjælpende hustruer i byerhverv, ikke registrerede ledige m.v. Delvis residualpost.
- e) Angiver produktivitetsstigning med 1955-vægte.

Med uændret økonomisk politik i Danmark vil der udløses en tiltagende vækst i samlet efterspørgsel og produktion, der frem til 1983 kan medføre en vis reduktion i arbejdsløsheden. Forbedringen af beskæftigelsessituationen vil imidlertid trække en kraftig forringelse af betalingsbalancen med sig.

17. Det er som nævnt lagt til grund for beregningerne, at lønstigningerne i den private sektor bliver reduceret noget fra 1980 til 1981, nemlig til 10 pct. (timeløn) og i de efterfølgende år til 8 pct. p.a.

*De mellemløstede
løn- og
prisforudsætninger*

Den forudsatte afdæmpning af lønstigningstakten til en årlig stigning på 8 pct. er en ren beregningsforudsætning og har ikke karakter af at være et egentligt skøn. Den i historisk perspektiv forholdsvis lave prisstigningstakt efter 1980 er en konsekvens af denne forudsætning. Man kunne have antaget en højere inflationstakt såvel i Danmark som i udlandet, men det ville ikke ændre på det beregnede reale forløb. Det væsentlige for beregningsresultaterne er derimod, at konkurrenceevnen over for udlandet er antaget at være uændret i fremskrivningsperioden, således at priserne på danske forarbejdede varer fra 1981 og i årene derefter bevæger sig parallelt med priserne på udenlandske forarbejdede varer målt i danske kroner. (Alternativt svarer dette til en antagelse om, at en højere dansk inflationstakt opvejes af en modgående ændring i den effektive valutakurs).

En anden forudsætning af væsentlig betydning for det reale forløb er en fortsat forringelse af bytteforholdet som følge af større prisstigninger på importen af ikke-forarbejdede varer end på eksporten af forarbejdede varer. Det må nemlig anses for realistisk at forvente, at der på længere sigt vil ske fortsatte stigninger i den reale pris på olieimporten. Den årlige bytteforholdsforringelse er i beregningerne antaget at udgøre $\frac{1}{2}$ pct. fra 1981 og frem.

*Opdrift i
indenlandsk
efterspørgsel*

Selv om der i fremskrivningen er regnet med en mindre forringelse af bytteforholdet over for udlandet, vil udviklingen i arbejdsproduktiviteten sikre en årlig realindkomstforøgelse, der vil give basis for en stigning i forbrugsefterspørgselen. Til denne »automatiske« opdriftsfaktor i den indenlandske efterspørgsel kommer bl.a. forbrugsvirkningen af de stigninger i transferringsindkomsterne og herunder især i pensionerne, som der må regnes med i de kommende år.

Hertil kommer, at også de offentlige udgifter til varer og tjenester er antaget at ville vokse, mens skatte- og afgiftssatser er fastholdt uændrede. Der er dog regnet med en vis stigning i de kommunale beskatningsprocenter ($\frac{1}{3}$ procentpoint årligt fra 1981 og frem) svarende til den andel af udgiftsstigningerne som kommunerne skal skaffe dækning for. Alligevel er der alt i alt i beregningerne indbygget en vis finanspolitisk lempelse. Det skal i denne forbindelse fremhæves, at der ikke er regnet med, at begrænsningen af kommunernes udgiftsdispositioner i 1980 kan efterfølges af en stærkere stigning i 1981 og følgende år.

Hovedposterne på forsyningsbalancen for de enkelte år

1981-83 fremgår af bilagstabel 5 til dette kapitel. For boligbyggeriets vedkommende er der regnet med en vis genopretning af aktiviteten hen mod slutningen af fremskrivningsperioden, og de erhvervsmæssige faste investeringer forventes at rette sig noget allerede i 1981, men vil dog kun vokse moderat. Nogle af de forhold, der ligger bag udviklingen på betalingsbalancen, er nærmere belyst i bilaget til dette kapitel.

18. Det billede, som fremskrivningen tegner af den økonomiske udvikling på længere sigt, er naturligvis behæftet med langt større usikkerhed end skønnene over udviklingen i det nærmeste årstid eller to. På trods af disse usikkerhedsmomenter giver den mellemfristede fremskrivning alligevel et fingerpeg om både størrelsesordenen og karakteren af de økonomiske problemer, som Danmark står over for.

Ingen løsning på de danske hovedproblemer

Hovedindtrykket af beregningsresultaterne er, at der i den indenlandske efterspørgsel og især i forbrugsefterspørgselen er indbygget opdriftsfaktorer, der nok vil bevirke en reduktion af arbejdsløsheden, men det sker på bekostning af betalingsbalancen. Dette svarer til resultaterne af de mellemfristede fremskrivninger, der er fremlagt i tidligere redegørelser. Hvorledes uligevægten i dansk økonomi ifølge beregningerne fordeler sig på arbejdsløshed og betalingsbalanceunderskud afhænger naturligvis i høj grad af den måde, hvorpå begrebet »uændret økonomisk politik« er defineret. Den her anvendte definition indebærer - som det fremgår af det foregående - en vis stimulans til økonomien.

Det afgørende er imidlertid størrelsen af det samlede balanceproblem.

Sammenfatning af konjunkturudsigterne

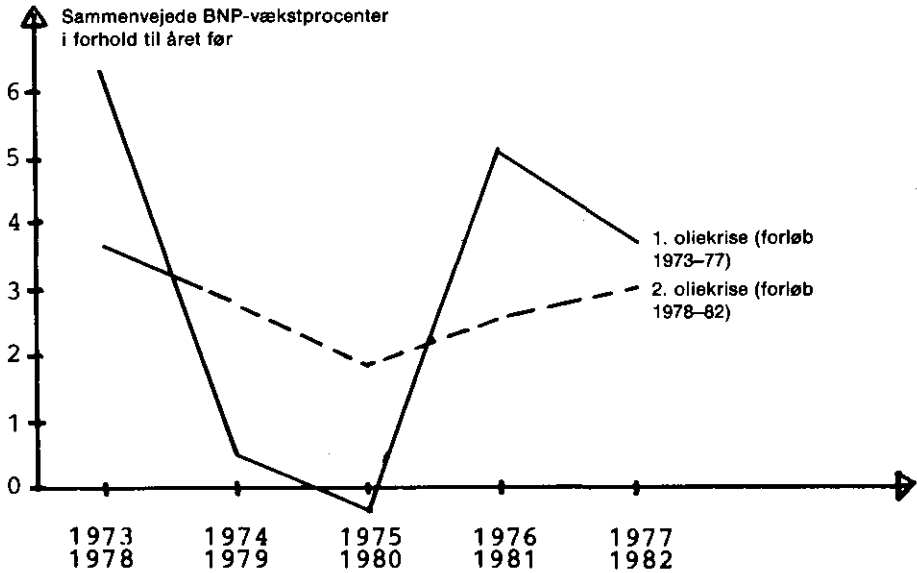
19. Det vil være af væsentlig betydning for konjunkturudviklingen, hvorledes der internationalt reageres på den nuværende olieprisomvæltning.

De ydre vilkår sammenlignet med den 1. oliekrise

I figur II.4 er det udenlandske konjunkturforløb, der ligger til grund for fremskrivningen, sammenlignet med forløbet under den første oliekrise.

Det antagne forløb er for det nærmest kommende år noget mere pessimistisk end flertallet af de internationalt foreliggende

Figur II.4. Reelvækst i OECD-landenes bruttonationalprodukt under den første oliekrise og (skøn for) den anden oliekrise.

skøn, som formandskabet har kendskab til. (Mange af disse skøn er dog et par måneder gamle).

Sammenligner man imidlertid den nuværende situation med situationen under den første oliekrise, jfr. figuren, og tager man endvidere hensyn til, at den umiddelbare konjunkturpåvirkning af olieprisstigningerne svarer til mellem halvdelen og to tredjedele af, hvad det var dengang, kan det antagne forløb ikke siges at være særlig pessimistisk. Ved en sådan sammenligning er forløbet snarere på den optimistiske side, og der kunne være grund til at spørge, hvad det er, der under den nuværende oliekrise kan forhindre et konjunkturtilbageslag i lighed med det første?

*Ikke så stort
tilbageslag denne
gang*

Begrundelsen herfor skulle som omtalt i kapitel I ligge i, at den nuværende »underliggende» situation trods alt er mindre labil (mere robust). Der kan herunder navnlig henvises til, at der ikke skulle være grund til at regne med så stærke kumulative nedgangstendenser fra investeringerne og næppe heller fra forbrugeradfærden som dengang.

Tabel II.5. Arbejdsløshed og betalingsbalance i udgangsskønnet og i et alternativt forløb med ekstra international stramning.

	1979	1980	1981	1982	1983
<u>Arbejdsløshed (1000 personer, fuldtid)</u>					
Udgangsskøn	158	198	207	197	178
Alternativt forløb	158	209	231	224	204
<u>Betalingsbalance (officiel saldo, mia.kr.)</u>					
Udgangsskøn	-14.0	-13.2	-15.6	-20.5	-27.0
Alternativt forløb	-14.0	-14.2	-17.8	-23.5	-31.3

Ann.: Det alternative forløb forudsætter, at Danmarks handelspartnere gennemfører sådanne stramninger i den økonomiske politik, at niveauet for bruttonationalproduktet i OECD-landene er en procent lavere i 1980 og to procent lavere i 1981 og frem, set i forhold til udgangsforløbet. Det er skønnet, at en sådan nedgang i udlandets bruttonationalprodukt vil føre til, at niveauet for den danske eksport af varer og tjenester bliver 1.9 pct. lavere i 1980 og 3.8 pct. lavere fra 1981 og frem, sammenlignet med udgangsskønnet. Det svarer til en antagelse om en gennemsnitlig importelasticitet hos vore handelspartnere på 1.9.

Dog risiko for stramning af den økonomiske politik i udlandet

Ved denne vurdering er der imidlertid ikke regnet med, at det kommer til nye stærke stramninger af den økonomiske politik. Sker dette må det forventes, at international økonomi vil komme tættere på en gentagelse af 1974/75 - kriseforløbet (omend antagelig også i denne situation med noget mindre udsving end den gang).

20. For at illustrere denne situation, er konsekvenserne af en yderligere international stramning angivet i tabel II.5. Som eksempel er her valgt en ekstra stramning med virkning for 1980 og 1981, svarende til en neddæmpning af væksten i bruttonationalproduktet i OECD-landene af størrelsesordenen 1 pct. for hvert af årene (således at produktionsniveauet er to procent lavere fra 1981).

I så fald vil udsigterne for dansk økonomi tegne sig noget mørkere idet såvel arbejdsløshed som betalingsbalanceunderskud vil blive forøget, således som det fremgår af tabellen. Det må understreges, at der ikke for Danmarks vedkommende er indlagt en yderligere stramning i beregningerne. Der er i begge tilfælde forudsat den samme »uændrede» økonomiske politik, således som denne er beskrevet i det foranstående.

21. Uanset hvilket af de to skøn over udlandskonjunkturerne, man lægger til grund, vil beskæftigelsen og betalingsbalancen udvikle sig ugunstigt i de kommende år, med mindre der sker en omlægning af den økonomiske politik.

Bilagstabel 1 til kapitel II: Indkomstudviklingen i udgangsskønnet.

LØBENDE PRISER	I	1960	1970	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
BRUTTOFAKTORINDKOMST	I	40.5	112.6	182.4	203.8	233.1	257.4	283.3	310.4	340.8	375.5	409.9	447.4
HERAF LØNINDKOMST	I	19.0	60.8	104.7	118.8	134.9	147.3	161.9	180.6	197.6	217.3	237.4	260.7
RESTINDKOMST	I	21.5	51.8	77.7	85.0	98.2	110.1	121.4	129.8	143.2	158.3	172.4	186.7
LØNKVOTE A) (PCT.)	I	46.94	53.96	57.40	58.30	57.86	57.22	57.15	58.19	57.98	57.86	57.93	58.27
LØNKVOTE B) (PCT.)	I	43.10	46.81	48.62	49.06	48.67	47.62	47.37	48.10	47.25	46.59	46.39	46.54
AFSKIVNINGER	I	3.1	9.3	17.5	20.2	22.6	25.7	28.9	32.0	35.9	39.3	42.3	45.6
REP. OG VEDLIGEHOLD.	I	3.3	10.0	17.7	21.1	24.2	27.4	30.3	33.7	37.9	42.1	46.0	50.4
NETTOFAKTORINDKOMST	I	34.0	93.3	147.3	162.5	186.3	204.3	224.2	244.7	267.1	294.2	321.6	351.4
LØNKVOTE C) (PCT.)	I	55.87	65.11	71.10	73.13	72.38	72.08	72.24	73.81	73.99	73.86	73.84	74.19
PROCENTVIS STIGNING I FORHOLD TIL ÅRET FØR													
I GNS. PROCENTVIS STIGNING 1960-70													
BRUTTOFAKTORINDKOMST	I	10.8		14.8	11.7	14.4	10.4	10.1	9.6	9.8	10.2	9.1	9.2
HERAF LØNINDKOMST	I	12.3		18.8	13.5	13.5	9.2	10.0	11.5	9.4	9.9	9.3	9.8
RESTINDKOMST	I	9.2		9.8	9.4	15.6	12.1	10.2	6.9	10.3	10.5	9.0	8.3

NOTER

- A) LØNINDKOMSTEN I PROCENT AF BRUTTOFAKTORINDKOMSTEN.
- B) LØNINDKOMSTEN I PROCENT AF BRUTTOFAKTORINDKOMSTEN EXCL. OFFENTLIG SEKTOR.
- C) LØNINDKOMSTEN I PROCENT AF NETTOFAKTORINDKOMSTEN.

KILDER: INDTIL 1977 NATIONALREGNSKABET SUPPLERET MED EGNE BEREGNINGER. FRA 1978 OG FREM BYGGER TABELLEN PÅ DE BAG FORSYNINGSBALANCEN, JFK. TABEL II.2 OG BILAGSTABEL 5, LIGGENDE FORUDSÆTNINGER OG BEREGNINGER.

Bilagstabel 2 til kapitel II: Overgang fra nettofaktorindkomst til personlige indkomster i udgangskønnen.

LØBENDE PRISER	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
I	1970									
NETTOFAKTORINDKOMST	I	34.0	93.3							
- NETTORENTEUDGIFTER TIL DET OFFENTLIGE OG UDLANDET	I	-0.2	0.3							
- DIVERSE BIDRAG (A)	I	1.2	3.8							
+ TRANSFERERINGER INKL. ARB.-LØSH. UNDERST.	I	3.0	13.5							
PERS. NETTOINDKOMSTER INKL. SELSKABSHENL.	I									
NOTE:										
A) DIVERSE BIDRAG OMFATTER ARBEJDSGIVERBIDRAG TIL SOCIAL SIKRING, NETTOOVERSKUD I OFFENTLIGE VIRKSOMHEDER, SELSKABSKATTE TIL NATIONALBANKOVERSKUD M.V.										
KILDER: INDTIL 1977 NATIONALREGNSKABET SUPPLERET MED EGNE BEREGNINGER, FRA 1978 OG FREM BYGGER TABELLEN PÅ DE HAV FORSYNINGSBALANCEN, JFR. TABEL II.2 OG BILAGSTABEL 5, LIGGENDE FORUDSÆTNINGER OG BEREGNINGER										

MILLIARDER KRONER

147.3 162.5 186.3 204.3 224.2 244.7 267.1 294.2 321.6 351.4

2.5 3.7 4.2 5.5 6.7 6.8 7.0 7.5 8.2 8.9

6.5 6.6 8.4 7.8 9.2 9.9 10.5 11.0 11.4 11.8

24.1 30.5 34.9 40.3 47.2 52.2 60.2 67.9 75.2 80.5

162.4 182.8 208.6 231.4 255.5 280.2 309.9 343.5 377.2 411.3

Bilagstabel 4 til kapitel II. Indkomster, skatter og forbrug i udgangsskønet.

LØBENDE PRISEK	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
PERS.-NETTOINDKOMSTER INKL.-SEL-										
SKABSHEMLÆGGELESEK	I	162.4	182.8	208.6	231.4	255.5	280.2	309.9	343.5	377.2
- SELSKABSHENLÆGGELESEK	I	4.4	3.2	6.2	5.1	7.0	4.8	6.4	7.5	8.7
- DIREKTE SKATTER M.V. A)	I	53.7	55.2	62.8	67.5	75.7	86.7	100.0	110.5	122.2
DISPONIABEL PERSONLIG INDKOMST	I	104.8	124.9	140.1	159.5	173.7	189.8	206.4	227.9	248.8
HERAF ANVENDT TIL PRIVAT FORBRUG	I	104.8	119.0	138.2	153.6	166.9	185.7	201.3	218.6	237.9
FORBRUGSKVOTE	I	91.34	95.32	98.65	96.31	96.07	97.82	97.50	95.61	96.16
SKATTETRYK B)	I	16.02	30.66	30.96	29.73	30.33	31.36	32.63	32.94	32.95
AFGIFTSTRYK I PCT. AF BFI C)	I	9.64	12.53	13.64	15.10	16.14	17.40	17.33	16.94	16.68
FORBRUGSAFGIFTSTRYK I PCT. AF PERSONLIG INDKOMST D)	I	10.51	11.88	13.57	14.74	15.68	16.66	16.51	16.03	15.74

NOTER: A) INDKOMSTSKAT (INDEHOLDTE LØNMOTTAGERESKATTER, PÅLIGNET NETTORESTSKAT FOR LØNMOTTAGERE SAMT SLUTSKAT FOR RESTINDKOMSTMOTTAGERE), EJENDOMSKAT, FORMUESKAT, SÆRLIG INDKOMSTSKAT M.V.
 B) BEREGNET SOM DE DIREKTE SKATTER M.V. I PROCENT AF DEN PERSONLIGE INDKOMST (DVS. DEN PERSONLIGE DISPONIABLE INDKOMST PLUS DIREKTE SKATTER)
 C) BEREGNET SOM DE SAMLEDE NETTOAFGIFTER I FORHOLD TIL BRUTTOFAKTORINDKOMSTEN.
 D) BEREGNET SOM NETTOAFGIFTERNE PÅ FORBRUGET I FORHOLD TIL DEN PERSONLIGE INDKOMST.
 KILDER: INDTIL 1977 NATIONALREGNSKABET SUPPLERET MED EGNE BEREGNINGER. FRA 1978 OG FREM BYGGER TABELLEN. PÅ DE BAG FORSYNINGSBALANCEN, JFR. TABEL II.2 OG BILAGSTABEL 5, LIGENDE FORUDSÆTNINGER OG BEREGNINGER.

ANM.: TABELLENS UNDERPOSTER KAN PÅ GRUND AF DEFINITIONSFORSKELLE IKKE UMIDDELBAART SAMMENLIGNES MED DANMARKS STATISTIKS OG DET ØKONOMISKE SEKRETARIATS OPGØRELSER.

Bilagstabel 5 til kapitel II. Hovedposter på forsyningsbalancen 1981-83.

	Nationalregnskabs- tal		Realstigning fra året før		Prisstigning fra året før	
	1981	1982 1983	1981	1982 1983	1981	1982 1983
	mia.kr.		pct.		pct.	
1. Privat forbrug	218.6	237.9 260.4	2.8	4.3 4.5	5.7	4.3 4.7
2. Nyt boligbyggeri	15.2	16.8 17.8	0.0	4.5 0.0	7.2	5.7 6.1
3. Private nyinvesteringer	40.3	43.1 46.2	2.2	2.2 2.2	5.7	4.5 4.9
4. heraf byernhverv	29.1	31.2 33.7	3.0	3.0 3.0	5.4	4.1 4.5
5. landbrug	11.2	11.9 12.5	0.0	0.0 0.0	6.5	5.5 5.8
6. Reparation og vedligeholdelse	34.3	37.9 41.9	4.0	4.0 4.0	7.8	6.1 6.3
7. Off. køb af varer og tjenester	133.2	145.9 160.0	3.3	2.8 2.9	8.3	6.5 6.6
8. Lager- og besætningsændringer	0.3	2.3 4.4				
9. Indenlandsk efterspørgsel (1+2+3+6+7+8)	441.9	483.9 530.7	2.9	4.1 4.0	6.7	5.2 5.5
10. Vareeksport (fob) i alt	97.8	107.6 118.7	4.3	5.2 5.5	5.9	4.6 4.6
11. heraf industrivarer	63.5	71.0 79.7	5.9	7.0 7.4	6.0	4.5 4.5
12. landbrugsvarer og konserveres a)	26.4	28.2 30.3	2.0	2.5 2.5	5.0	4.5 4.5
13. Tjenesteeksport	36.4	39.4 42.8	3.0	3.0 3.0	6.5	5.3 5.3
14. Samlet efterspørgsel (9+10+13)	576.1	630.9 692.2	3.2	4.2 4.2	6.5	5.1 5.3
15. Vareimport (cif) i alt	113.0	126.2 142.1	3.0	6.2 7.1	6.4	5.2 5.2
16. Tjenesteimport	23.9	25.9 28.0	6.2	3.0 3.0	6.6	5.0 5.0
17. Bruttonationalprodukt b) (14-15-16)	439.2	478.8 522.1	3.1	3.8 3.5	6.5	5.1 5.4
18. Nettoafgifter b)	63.7	68.9 74.6				
19. Bruttofaktorindkomst (17-18)	375.5	409.9 447.4				

Anm.: Ved sammenvejningen af de procentvise stigninger for enkeltposter er benyttet foregående års vægte. Eksport og import er opgjort på generalhandelsbasis.

a) Incl. eksportstøtte fra FEOGA

b) Definitionerne afviger fra Danmarks Statistiks nationalregnskab, hvor FEOGA-eksportstøtten modregnes under posten nettoafgifter. I nærværende opstilling er FEOGA-eksportstøtten indregnet i eksportværdien af landbrugsvarer.

Bilag til Kapitel II:

Udviklingen i betalingsbalanceunderskuddet i fremskrivningsperioden

I tabel II.A er ændringen i betalingsbalanceunderskuddet fra år til år gennem fremskrivningsperioden opdelt i pris- og mængdevirkninger på eksport- og importsiden, ændringer i rentebetaling og ændringer i øvrige overførsler i form af bidrag til EF's budget, støtte til udviklingslande m.v.

Det fremgår heraf, at ud af en samlet forringelse af betalingsbalancens løbende poster på henved 20 mia. kr. fra 1978-83 kan hovedparten henføres til prisvirkningerne af det kraftige bytteforholdstab og til stigningen i rentebetalingerne.

De beløb, der i tabellen er henført til prisændringer, viser de ændringer i eksport- og importværdier der følger af ændringer i bytteforholdet ved fastholdte mængder. I kraft af olieprisstigningerne sker der i 1979 og 1980 en betydelig forringelse af bytteforholdet, der på denne måde kan opgøres til knap 5 mia.kr. i 1979 og 2 mia.kr. i 1980. I de efterfølgende år i fremskrivningsperioden forudses en fortsat, omend svagere forringelse af bytteforholdet svarende til en forøgelse af betalingsbalanceunderskuddet med godt $\frac{1}{2}$ mia.kr. pr. år.

De beløb der er henført til mængdeændringer viser hvor meget betalingsbalanceunderskuddet ændres som følge af den forudsete udvikling i de eksporterede og de importerede mængder ved fastholdte priser. I kraft af de valgte forudsætninger med hensyn til udviklingen i lønninger, priser og valutakurs, der stort set indebærer uforandret konkurrenceevne, vil mængdevirkningerne afspejle udviklingen i efterspørgselen på de udenlandske markeder og på hjemmemarkedet.

For perioden under eet forudses en vækst i eksporten af varer og tjenester med 4,3 pct. pr. år mod en vækst i importen af varer og tjenester på 3,6 pct. pr. år. Denne forskel i mængdeudviklin-

Tabel II.A. Dekomponering af år til år ændring i overskud på betalingsbalancens løbende poster.

		1979 1978	1980 1979	1981 1980	1982 1981	1983 1982	1983 ^{a)} 1978
		mia.kr.					
Eksport	Pris	7.4	10.1	7.5	6.6	7.2	40.3
	Mængde	4.3	2.9	4.9	6.3	7.3	24.2
	Ialt	11.7	13.0	12.4	12.9	14.5	64.5
Import	Pris	12.1	11.8	8.2	7.2	8.1	50.7
	Mængde	3.5	-1.4	4.5	7.9	10.0	21.2
	Ialt	15.6	10.4	12.7	15.1	18.1	71.9
Eksport minus import	Pris	-4.7	-1.7	-.7	-.6	-.9	-10.4
	Mængde	.8	4.3	.4	-1.6	-2.7	3.0
	Ialt	-3.9	2.6	-.3	-2.2	-3.6	-7.4
Renter og udbytter, nettoindtægt		-1.4	-1.3	-1.8	-2.1	-2.4	-9.0
Andre overførsler, nettoindtægt ^{b)}		-.6	-.4	-.4	-.5	-.6	-2.6
Betalingsbalancens løbende poster (officiel saldo)		-5.9	.9	-2.5	-4.8	-6.6	-19.0

Ann.: Opdelingen af import- og eksportudviklingen i den del, der skyldes prisændringer og den del der skyldes mængdeændringer er ikke nogen årsagsanalyse, men en mekanisk dekomponering, hvorved det beregnes, hvor meget import- og eksportbeløbene ville være ændret, hvis kun priserne (og ikke mængderne) var ændret, henholdsvis hvis kun mængderne (og ikke priserne) var ændret.

a) Beregnet for perioden under ét.

b) Residualpost.

gen svarer i følge tabellen til en betalingsbalanceforbedring på 3 mia.kr. gennem perioden, dækkende over en noget større forbedring i de nærmeste år og til gengæld en forringelse i de sidste år i fremskrivningsperioden.

Forøgelsen af rentebetalingerne følger af stigningen i betalingsbalanceunderskuddet og repræsenterer således en selvforstærkende kraft bag forøgelsen af underskuddet på de løbende poster. Den samlede stigning i rentebetalingerne fra 1978-83 på 9 mia.kr. kan således i alt væsentlig føres tilbage til stigningen i underskuddet i kraft af bytteforholdsforringelsen.

Endelig fremkommer på grund af en stigning i »andre overførsler«, dvs. bistandsydelse til udviklingslande og bidrag til EF's budget, en årlig betalingsbalanceforværring på ca. 1/2 mia. kr.

29. Dansk økonomi, april 1976. De ændrede tendenser i international økonomisk politik. Er beskæftigelseskrisen strukturel? 15 kr.
30. Dansk økonomi, november 1976. Fortsat international lavkonjunktur? Balanceproblemer for dansk økonomi til 1980. Den økonomiske fordeling. 20 kr.
31. Dansk økonomi, maj 1977. Livsindkomstberegninger. Formueforskydninger under inflation. 20 kr.
32. Dansk økonomi, december 1977. Valutakurspolitik og indkomstpolitik. Arbejdskrafttilskud. Investeringssituationen i landbruget. 25 kr.
33. Dansk økonomi, maj 1978. Konjunktursituationen. Perspektiver for dansk økonomi og økonomisk politik på længere sigt. Krav til en dansk indkomstpolitik. 25 kr.
34. Dansk økonomi, november 1978. Konjunktursituationen. Produktivitetstigninger, arbejdsløshed og realøkonomisk råderum. Arbejdsløshed og dagpengeregler. Arbejdstidsforkortelse som instrument i konjunkturpolitikken. 25 kr.
35. Dansk økonomi, maj 1979. Konjunkturtendenserne. Blokeringer og løsningsmuligheder i den økonomiske politik. International valutapolitik – EMS. 27,50 kr.
36. Dansk økonomi, september 1979. 18 kr.

ANDRE PUBLIKATIONER

Jørgen Hansen og Martin Paldam: SMEC. En kvartalsmodel af den danske økonomi. Udgivet i samarbejde mellem Københavns Universitets Økonomiske Institut og Det økonomiske Råds Sekretariat. 1973. 20 kr. incl. 18 pct. moms.

Jørgen Rosted, Alexander Schaumann og Christen Sørensen: SMEC II. Måling af finanspolitikens aktivitetsvirkninger. Det økonomiske Råds Sekretariat. 1974. (Udsolgt).

Christen Sørensen: MICS. En mikro simulationsmodel for lønmodtagerhusstande. Det økonomiske Råds Sekretariat. 1977. 15 kr. (sælges kun fra Det økonomiske Råds Sekretariat).

Jan Fabritius, Dan Knudsen, Alexander Schaumann, Erik Steen Sørensen, Torben Visholm: SMEC III. Det økonomiske Råds Sekretariat. 1979. 20 kr.

Det økonomiske Råd, Sekretariatet
Nørre Voldgade 68
1358 København K.
Telefon: 01 - 13 51 28

Forlag: Direktoratet for statens indkøb
Distribution til boghandelen gennem
Danske Boghandleres Kommissionsanstalt

^{18.25}
Pris ~~10~~ kr. incl. 20¼ pct. moms

ISBN 87-503-2769-0

Fi 27-37

Andelsbogtrykkeriet i Odense A/S